

МІХАІЛ ЧЭПІК

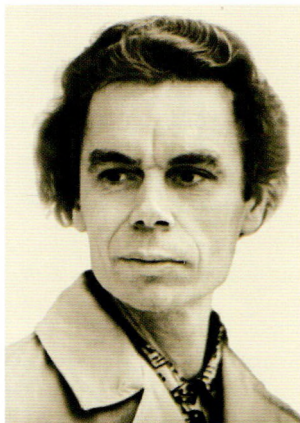
Михаил Чепик Mikhail Cherik

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

МІХАІЛ ЧЭПІК

Михаил Чепик Mikhail Chepik

Мінск
«Беларусь»
2021

УДК [75(476)(092)+929Чэпiк](084.1)

ББК 85.143(4Бел)я6

М59

Серыя заснавана ў 2012 годзе

Аўтар ідэі і каардынатар праекта *У. І. Пракапцоў* —
генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь, кандыдат мастацтвазнаўства,
заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь

Аўтар тэксту і складальнік *Н. М. Усава*

Фота *М. А. Кошалевай-Ліхоты*,
з архіваў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь,
Нацыянальнага цэнтру сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь,
Беларускага саюза мастакоў, збору сям’і *М. Чэпіка*

*Выданне ажыццёўлена па заказе і пры фінансавай падтрымцы
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь*

На вокладцы: *М. Чэпiк. «На Купалле». 1974.*
Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь

ISBN 978-985-01-1425-9

© Усава Н. М., тэкст, складанне, 2021

© Афармленне. РУП «Выдавецтва «Беларусь», 2021

Міхаіл Чэпiк — творца, які выяўляў сябе ў розных якасцях: як тэатральны мастак-дэкаратар, кім працаваў амаль усё творчае жыццё, як графік-станкавіст і плакатыст, выдатны акварэліст, арыгінальны мастак-станкавіст, майстра лірычнага пейзажа і тэматычнай карціны, наватар-манументаліст і смелы эксперыментатар у беларускім савецкім жывапісе. Ён быў універсальным мастаком і ў той жа час — творчай асобай з выразна нацыянальным светаадчуваннем, сапраўдным беларусам. Карціны М. Чэпiка «На Купалле» і «Дудары» (1974), «Фэст» (1975), «Хлеб-соль» (1980), пейзажы з выявамі архітэктурных помнікаў Беларусі сталі своеасаблівым гімнам прыгажосці роднай зямлі і яе народу. Мастак валодаў прыроджаным адчуваннем манументальнасці, якое, на жаль, не было выкарыстанае ў поўнай меры. Працуючы ў розных відах і жанрах мастацтва, Чэпiк у кожнай сваёй карціне быў непадобны на сябе, заўсёды арыгінальны, але з яшчэ нявызначаным «сваім месцам» у гісторыі мастацтва Беларусі XX стагоддзя.

Міхаіл Чэпiк не меў ніякіх званняў і ўзнагарод, акрамя безлічы падзяк, занесеных у працоўную кніжку, нагруднага знака Міністэрства культуры і юбілейнага медаля «За доблесную працу. У азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна»¹. Ды і сам мастак, чалавек выключнай сціпласці, ніколі не меў ні жадання, ні намеру прабіцца на вяршыні мастакоўскай іерархіі. Дыстанцыя часу, які прайшоў са дня

¹ Ганаруўся толькі ордэнам Вялікай Айчыннай вайны II ступені.

адыходу Чэпіка, дае магчымасць паразважаць пра яго мастацтва, у якім ён здолеў адкрыць нешта сваё, пазнавальнае, асабістае, што адчыніла дзверы музеяў і зрабіла яго творы знаходкай прадбачлівых калекцыянераў.

Міхаіл Піліпавіч (Міхась) Чэпik нарадзіўся 3 жніўня 1925 года ў вёсцы Залессе Лепельскага раёна Віцебскай вобласці. Хлапчук з беларускай глыбінкі, сын непісьменнай маці-сялянкі і дэспатычнага бацькі меў энергію і настойлівасць, каб прабіцца ў сталіцу, паступіць у Маскоўскае мастацкае вучылішча імя Калініна. Сваю ролю ў гэтым адыграў вясковы настаўнік, які заўважыў, што хлопчык старанна змалёўвае карцінкі з буквара. Брат Іван купіў яму ў горадзе фарбы і алоўкі. Настаўнік і параіў Міхасю гэтае вучылішча, якое рыхтавала майстроў-рэзчыкаў для развіцця саматужных промыслаў па апрацоўцы дрэва і роспісу па ім. У 1939 годзе 14-гадовы хлопчык паехаў у Маскву з драўляным чамаданам, збітым з дошак, і новымі палатнянымі штанамі. Грошы на чыгуначны квіток даў старшыня калгаса. У першы раз Міхась не паступіў — заблукаў у горадзе, спазніўся на экзамены. Яго адправілі назад, параіўшы больш маляваць з натуры жывёл, хаты — усё, што бачыў на вёсцы. Год маляваў і паступіў! Начаваў у кладоўцы на тапчане ў вартаўніцкі вучылішча, якая пашкадвала хлопца, падпрацоўваў як мог. Яму далі мянушку «мастак», таму што так ён называў сябе па-беларуску, пакуль не навучыўся размаўляць на рускай мове. У пачатку вайны Міхаіл паехаў у г. Котлас (Архангельская вобласць) да старэйшай сястры, бо Беларусь была ўжо пад акупацыяй. Працаваў мастаком у драмтэатры. У канцы 1942 года яго прызвалі ў армію і накіравалі пад Мінусінск у 8-ы гвардзейскі стралковы полк 4-й дывізіі 3-га Украінскага фронту пад камандаваннем генерала Р. Маліноўскага. У баях прайшоў поўдзень Украіны, Малдавіі, вызваляў Румынію, Балгарыю, Сербію, удзельнічаў у баях за Будапешт. У канцы вайны Чэпik з-за кантузіі працаваў санітарам у шпіталі пры Паўднёвай групе войскаў пад Венай. Ён быў уражаны прыгажосцю заснежаных Альпаў, цудоўнымі замкамі і палацамі Венгрыі і Аўстрыі. Там мастак напісаў свой першы пасляваенны

пейзаж, калі яму даручылі зрабіць лозунгі да выставы трафейнай тэхнікі і далі нямецкую паперу і фарбы такой якасці, якой ён ніколі не бачыў².

Праз два гады пасля заканчэння вайны Міхаіл Чэпik вярнуўся ў Беларусь. На трох яго братоў маці атрымала пахавальныя. Вайна ўвайшла ў творчасць мастака, стала скразной, але не галоўнай тэмай творчасці, як у многіх. На працягу жыцця Чэпik напісаў некалькі твораў ваеннай тэматыкі, свядома пазбегнуўшы крываваых батальных сцэн. Былы франтавік і санітар, ён ведаў сапраўдны жах, жудасны боль вайны і выцясняў іх са свядомасці, увасабляючы вайну пераважна ў партрэтах ветэранаў, выявах ваенных помнікаў і разбураных гарадоў: «Партрэт былога чырвонагвардзейца І.П. Балтукова» і «1941» (1967), «Курган Славы» і трыпціх «Суровы час» (1969), «Каля Помніка Перамогі» (1970), «Да партызан» (1974), «Балада аб салдаце» і «За намі родная зямля» (1975), «За Радзіму» (1985). Толькі ў адной карціне — «Апаленае юнацтва» (1975) М. Чэпik увасобіў піянера-героя Марата Казея ў момант здзяйснення ім свайго подзвігу за некалькі хвілін да смерці, але зрабіў гэта настолькі арыгінальна, што такая сімвалічная трактоўка вобраза дасюль выглядае наватарскай.

Цяжкія ваенныя выпрабаванні, якія выпалі на гады юнацтва мастака, не пазбавілі яго дабрыні, сумлення, радасці жыцця і веры ў лепшае.

У 1947 годзе ў будынку опернага тэатра (на другім паверсе) адкрылася Мінскае мастацкае вучылішча. Чэпik быў прыняты без экзаменаў адразу на другі курс і самазабыўна вучыўся ў выдатных педагогаў Льва Лейтмана і Валянціна Волкава (да вайны яны выкладалі ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме), на апошнім курсе — у Віталя Цвіркі. Міхаіл Чэпik асабліва адзначаў Лейтмана, вастраслова і паэта, які цаніў наватарства вучняў і падтрымліваў іх творчую індывідуальнасць. Вучні ўспаміналі, як узімку ён прыносіў з сабой дровы, каб абагрэць майстэрню і не сарваць сеанс малявання з аголенай натуры. Сам выдатны акварэліст, педагог прывіў Міхасю любоў да класічнай акварэлі, ён арганізоўваў пле-

² Завадская И. Даже сегодня забытые пейзажи Михаила Чепика выглядят новаторскими. Полет над городом // Беларусь сегодня. — 2017. — 28 окт. — С. 16.

нэры ў цудоўных кутках горада, якія захаваліся пасля вайны, — Лошыцы ці Сцяпянцы. Чэпik узяў ад Лейтмана лёгкасць, сонечнасць і жыццяр-даснасць жывапісу адэскай школы (у Адэсе настаўнік вучыўся да рэвалю-цыі), а ад Віталія Цвіркі — любоў да пейзажа, уменне схапіць характэрнае адной лініяй і запавет — «пісаць прасцей, глядзець у корань».

На фотаздымках канца 1940-х гадоў Міхаіл Чэпik — хударлявы ку-чаравы хлопец з гітарай і цыгарэтай. Ён цалкам быў пазбаўлены ўсяля-кай багемнасці, уласцівай маладому мастаку, нягледзячы на тое, што са студэнцкіх гадоў вечарамі працаваў «мяляром сцэны» ў оперным тэатры, дзе знаходзіўся сярод вядомых спявачак, балерын і музыкаў, а потым — мастаком-дэкаратарам у тэатры імя Янкі Купалы.

Міхаіл Чэпik скончыў вучылішча ў 1951 годзе. Што гэта быў за выпуск, якія імёны! Яго аднакурснікамі былі Міхаіл Савіцкі, Барыс Няпомняшчы, Галіна Ісаевіч, Віктар Грамыка, Ізраіль Басаў. Хто ваяваў, хто быў у канц-лагеры, хто партызаніў... Розныя мастакі... Чэпik роўны сярод іх. Міхаіл не мог ведаць тады, увайшоўшы як навучэнец мастацкага вучылішча ў будынак тэатра ў 1947 годзе, што ён фактычна стане яго другім домам на наступныя 35 гадоў. Усё жыццё мастака будзе круціцца вакол гэтага збу-давання архітэктара Іосіфа Лангбарда, куды ён праз год пасля заканчэння вучылішча быў прыняты на працу ў якасці мастака-дэкаратара. У тэатры Чэпiku адразу ж даручылі выкананне часткі дэкарацый да «Спячай пры-гажуні» Пятра Чайкоўскага. Тэатр стаў яго асяроддзем, светам, які дарыў багацце ўражанняў і свята жыцця — музыку, сяброўства, творчасць. Па трох тактах Чэпik мог пазнаць любую оперу, арыі з якіх ведаў на памяць.

З 1953 года Міхаіл Чэпik пачаў прымаць удзел у выставах. У сакаві-ку 1955 года ён удзельнічаў у дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве (аформіў спектакль «Дзяўчына з Палесся»), за што атрымаў Ганаро-вую грамату Вярхоўнага Савета БССР. У 1959 годзе зрабіў дэкарацыі да спектакляў «Вертэр» Ж. Маснэ у оперным тэатры і «Чырвоная шапачка» Я. Шварца ў тэатры юнага глядача. Захаваліся эскізы яго дэкарацый да опер «Дзекабрысты» і «Яўген Анегін», якія мастак экспанавалі на рэспублі-

канскай выставе 1959 года. Да опернага тэатра за гады працы Чэпiк прыкiпеў душой i лепшай долi не шукаў. Не мог сабе дазволiць вучыцца далей — паступiць у тэатральна-мастацкi iнстытут (адкрыўся ў Мiнску ў 1953 годзе), бо трэба было ўтрымлiваць сям'ю (у гэтым годзе ажанiўся, адна за другой нарадзiлiся тры дачкi³). Працаголiк па натуре, мастак заўсёды шукаў i меў дадатковы заробак. Чэпiку падабалася калектыўная «арцельная» праца ў майстэрнях тэатра: ён быў адказны i працавiты, кампанейскi, удзельнiчаў i ў сяброўскiх застоллях, сумесных вылазках на эцюдзi з калегамi-мастамi Паўлам Масленiкавым, Иванам Пешкурам, народным мастаком БССР Сяргеем Нiкалаевым, вучнем Канстанцiна Каровiна. У тагачаснай беларускай тэатральнай дэкарацыi панавала так званая каровiнска-галавiнска жывапiсная школа, якая вельмi iмпанавала Чэпiку, давала яму дадатковы вопыт жывапiснасцi⁴. У розныя гады ён напiсаў выдатныя партрэтзi артыстаў опернага тэатра — рамантычнага маладога танцоўшчыка Мiхаiла Грышчанкi i народнага артыста БССР баса Вiктара Чарнабаева (1968), якi служыў у тэатры да 2011 года i выканаў больш за 100 роляў. Партрэт В. Чарнабаева вырашаны нестандартна, мiнiмалiстычнымi, амаль плакатнымi сродкамі: спявак у смокiнгу рыхтуецца да выхаду на сцэну, да выканання ролi, ён паглыблены ў сябе, сядзiць з апушчанай галавой, на першы план выступаюць магутныя рукi. Уся фiгура артыста — як згустак творчай энергii i моцы, спружына, якая ў поўную сiлу распусцiцца на сцэне. На заднiм плане партрэта — фотаздымкi Чарнабаева ў вобраззх Мефiстофеля, Ивана Сусанiна i iнш. «Так па-наватарскаму артыста яшчэ нiхто не маляваў»,⁵ — лiчыў тэатральны мастак Яўген Чамадураў.

³ Дочкi Мiхаiла Чэпiка Валянцiна, Людмiла i Святлана сталi мастачкамі.

⁴ Потым, у 1980-я гады, калi жывапiсныя заднiкi кулiс змянiлiся на лаканiчныя канструкцii-iнсталяцыi, Чэпiк страцiў цiкавасць да сваёй працы, пачаў марыць пра вольны час. Выйшаў на пенсiю ў 1985 годзе.

⁵ Крэпак Б. Бясконца добрае сэрца. Свет узвышаных мрояў Мiхаiла Чэпiка // Культурa. — 2014. — № 44. — С. 15.

Усё жыццё М. Чэпiк займаўся самаадукацыяй: на вольныя сродкі купляў альбомы сучасных мастакоў, выпісваў часопiсы па мастацтве і абавязкова ўдзельнічаў ва ўсiх выставах, якія ладзіліся ў Мiнску, — воевельскiх, акварэлістаў, мастакоў тэатра, плакатыстаў.

У мастака амаль няма карцiн у духу iлюстратыўнага сацыялістычнага рэалізму, якому аддалі данiну амаль усе яго аднакурснікі на пачатку 1950-х гадоў. Раннія карцiны мастака прыйшліся на час «адлігі», калі былі дазволеныя фармальныя эксперыменты. Яго творчасцi ад пачатку былі ўласцiвыя асабiстае ўспрыманне свету, «пастаўленае на колер» вока, пазнавальная iндывiдуальная манера.

У 1961 годзе Мiхаiл Чэпiк стаў сябрам Саюза мастакоў БССР. Самы плённы творчы перыяд у Чэпiка — 1960—1980-я гады, калі былі напісаны сотні твораў, хоць магчымасць працаваць ён меў толькі па вечарах, у выходныя і летнія адпускныя месяцы.

Мастак адмаўляўся ад удзелу ў летніх гастролях тэатра і літаральна жыў на прыродзе, вандруючы па Беларусі, у тым лiку па Лепельшчыне, дзе жыла яго сястра. Пра гэта сведчаць назвы карцiн: «Прылукі» (1960), «Лагойск» (1962), «Лепельская ДРЭС» і «Астрашыцкія пагоркі» (1966), «Бягомельскія ласы» (1973), «Вясна ў Полацку» (1992) і iнш. «Прырода была яго родным домам. Ён не ведаў, што такое матэрыяльныя даброты. Усе сілы ён накіроўваў у адно рэчышча, туды ж выпраменьваліся ўсе токі яго натуры — у творчасць»,⁶ — напісаў у прадмове да выставачнага каталога мастака крытык Барыс Крэпак.

Мiхаiл Чэпiк найперш — пейзажыст, аўтар дзясяткаў выдатных лiрычных і эпічных твораў. Да партрэта ён звяртаўся нячаста, iх усяго каля дзесяці, уключаючы сямейныя. Асаблівай нязвычайнай стылістыкай вызначаюцца партрэты творчых асоб — паэтаў Рыгора Барадуліна і Максіма Багдановіча, мастацтвазнаўцы Віктара Шматава. Для Чэпiка паэты і ўвогуле творчыя людзі, людзі культуры — «жыхары неба», якія літаральна

⁶ Мiхаiл Фёдаравіч Чэпiк. Выстаўка твораў мастака. Каталог. / уст. тэкст Б. Крэпака. — Мiнск: Беларусь, 1975.

лунаюць у аблоках, дзіўныя людзі. Яны часам і выглядаюць у мастака як казачныя здані, «людзі эфіру». Гэта падкрэсліваецца бесцяслеснасцю і не-прывязанасцю такіх людзей да зямлі, растварэннем іх постацей у небе і пейзажы.

Зусім інакш напісаныя партрэты дачок. М. Чэпik стварыў некалькі інтымна-лірычных дзіцячых партрэтаў, пранізаных бацькоўскай пяшчотай. Ён любіў важдца з маленькімі дочкамі, разам з імі вандраваць, хадзіць у паходы на лодках, выязджаць на прыроду. Там бесперапынна пісаў свае імправізацыі-акварэлі — хуткія, імгненныя, беспамылкова ўзятыя па тоне. За дзень, распісаўшыся, мог напісаць тры вялікія акварэлі ці гуашы. Пейзажы мастака часта бязлюдныя, зрэдку ў іх прысутнічаюць дзявочыя постаці. Ён адчуваў сваю інтанацыю ў лірычным пейзажы як спавядальную, ад першай асобы. Краявіды Чэпика адразу пазнаюцца па гэтай інтанацыі і колеравай згарманізаванасці, індывідуальнай манеры пісаць дрэвы асобнымі далікатнымі дотыкамі — доўгімі штрыхамі-мазкамі, па яркасці і дэкаратыўнасці, адмысловым размаху пэндзля, незвычайным тэмпераменце. Сама нечаканая структура карцін мастака здзіўляла нават яго сяброў-жывапісцаў, якія бачылі ўсякія эксперыменты і даравалі сябру браваду колерам толькі таму, што ён быў тэатральным мастаком, які прывык «махаць» пэндзлем.

Спадчына Міхаіла Чэпика — гэта некалькі дзясяткаў карцін, сотні акварэлей з пярэчымі музычнымі рытмамі, якія напісаныя «па-мокраму» за некалькі хвілін.

Не менш эмацыйныя і артыстычныя яго малюнкi алоўкам ці тушшу. Мастак маляваў заўсёды і не толькі ў сваёй майстэрні на Першамайскай, потым — на Танкавай, а нават дома перад тэлевізарам ці на кухні, чакаючы гарбаты, дамагаючыся аўтаматызму і лёгкасці перадачы натуры. Яго малюнкi разнастайныя паводле тэхнік і манеры выканання — дынамічныя, гратэскавыя ці лірычныя, часам яны дасягаюць авангарднага мінімалізму і выразнасці. Нездарма менавіта малюнкi і акварэлі М. Чэпика былі выбраныя для выстаўкі графікі і шкла беларускіх мастакоў у Парыжы (1967).

Зусім іншы, лаканічны і мінімалістычны (у два колеры), сацыяльны і палітычны плакат мастака, якому ён таксама аддаў належнае, адпрацаваўшы некалькі гадоў у выдавецтве «Агітплакат». Уся ўвага творцы аддавалася выразнаму сілуэту і шрыфту работ.

Міхаіл Чэпik як мастак свайго часу ў 1960-я гады арганічна ўпісаўся ў так званы «суровы стыль». Ён прыняў гэтую своеасаблівую «савецкую рэфармацыю» мастацтва сацыялістычнага рэалізму з яго схільнасцю да манументальнасці і вобразных абагульненняў, але шчасліва пазбегнуў уласцівай сацрэалізму манахромнай стрыманасці, празмернага пафасу і гераізацыі працоўных будняў. Некалькі дзясяткаў твораў, трактованых Чэпікам амаль плакатна, напісаныя ім у 1960—1970-я гады менавіта пад уплывам «суролага стылю». «М. Чэпik ахвотна звяртаецца да простых жыццёвых сюжэтаў. Аднак ён — не бытапісальнік, большасць ягоных работ не маюць нічога агульнага з павярхоўнай апавядальнасцю ці ілюстрацыйнасцю. М. Чэпik прымае з'явы жыцця як сапраўдны мастак, як паэт⁷, — пісаў пра яго Віктар Шматаў. Міхаіл Чэпik браўся і за шматфігурныя тэматычныя кампазіцыі на абавязковую тады тэму працы. Выконваў іх лёгка, без напружання, быццам «на адным дыханні», з размахам сучаснікаў — мексіканскіх манументалістаў, як гераічны эпас людзей працы, да якіх ён ставіўся з павагай. Гэта асабліва адчуваецца ў яго вясковых кампазіцыях аб працы механізатараў, выкананых у эстэтыцы 1930-х гадоў: з нечаканымі, смелымі, амаль кінематаграфічнымі ракурсамі, экспрэсіяй, у яркай колеравай гаме. Карціны «Свята ўраджаю» (1972), «Працоўныя будні» (1973), «Працоўны семестр» (1975), «Суботнік» (1983) адзначаны дынамікай і радасцю зладжанай калектыўнай працы, а «Жыта. Малады аграном» (1978), «Хлеб-соль» (1980), наадварот, — статыкай і ўрачыстасцю, часам нагадваюць жыццёвыя клеймы ў іканапісе. Яго «Працоўныя будні» — парафраза жывапісных «Будаўнікоў» (1950) французскага мастака-камуніста Фернана Лежэ, які раіў мастакам «наведваць заводы, каб

⁷ Шматаў В. Песня бацькоўскай зямлі // Літаратура і мастацтва. — 1976. — 3 вер. — С. 9.

адчуць рытмы і пластыку сучаснасці, убачыць у іх рабочага як Чароўнага прынца вытворчасці»⁸. У гэтых карцінах мастак выяўляе сябе як выдатны майстар арыгінальнай кампазіцыі.

Мнагалюднасць яго тэматычных карцін, часта выкананых па замовах, — кантраст з «ненаселеным» пустынным пейзажам, з бясконцым, сыходзячым удалячынь гарызонтам. Тут ён — нацыянальны рамантык, які паэтычна апявае родную прыроду, надае ёй сэнс «паэтычнай метафары».

Фактычна ў гады панавання сацыялістычнага рэалізму, росквіту «суровага стылю» Чэпik быў інтуітыўным, але перакананым фармалістам — фавістам і нават футурыстам, прыхільнікам яркага адкрытага колеру і планетарнага бачання (хоць ні разу і не лятаў на самалёце). Вядома, сам бы ён гэтак сябе не назваў. З пачатку 1970-х гадоў манера мастака становіцца больш абвостранай, экспрэсіўнай. Для яго быў важны не сюжэт, а форма падачы — дзёрзкая кампазіцыя, фактура, рытміка колеру, яго інтэнсіўнасць у залежнасці ад суседніх колераў. Мастак, які за ўсё сваё жыццё толькі на час вайны пакідаў Беларусь, нечакана апынуўся ўпоравень з самымі наватарскімі еўрапейскімі пошукамі XX стагоддзя. Нават не здагадваючыся пра *aeropittura* (аэражывапіс італьянскіх футурыстаў) сваіх славурых сучаснікаў Даторы і Марынеці, якія маюць персанальныя музеі, Міхаіл Чэпik рабіў, па сутнасці, тыя ж адкрыцці ў светабачанні, колеры і перспектыве, толькі ў беларускім вясковым і ўрбаністычным пейзажы. Ён выкарыстоўваў такія ж прыёмы: від зверху на парабалічна выгнутую зямлю, напісаную яркімі рознакаляровымі змяшанымі фарбамі, што давала адчуванне палёту ў бязмежнай прасторы, «іншаземнай духоўнасці» ландшафту, убачанаму нібы са стратасферы. Тое ж і з вясковымі пейзажамі, напісанымі быццам з дэльтаплана, які лунае над прасторами зямлі. Зразумела, гэтыя краявіды пісаліся не з натуры, але былі вельмі дакладнымі, пазнавальнымі і адначасова крыху іншаземнымі, абагульненымі колеравымі фантазіямі. «Часцей глядзіце ў неба, а не ў зямлю», — вучыў

⁸ Дубенская Л. А. Рассказывает Надя Леже. М.: Детская литература, 1978. — С. 204.

Чэпiк сваiх дачок. Толькi наватарства мастака ў савецкi час засталася не ацэненым яго сучаснiкамi.

Колер быў для яго стыхiяй, i нельга назваць у XX стагоддзi ў Беларусi мастака, настолькi арганiчнага ў каляровым буянстве, такой неверагоднай адвагi. М. Чэпiк ужываў яго амаль з дзiцячай непасрэднасцю, часам адвязанай ад натурнага падабенства. Каляровымi мазкамі незвычайнай iнтэнсiўнасцi i святланаснасцi ён напiсаў некалькi работ — успамiнаў пра дзяцiнства. Пiкам колеравых эксперыментаў мастака былі творы пачатку 1980-х гадоў накшталт карцiны «На начлезе» (1985). Колер лiтаральна зiхацiць i зiязе на яго палотнах. Хоць часам Чэпiк перажываў аб тым, што гэтак шырока i ярка пiсаць нельга, не так вучылі настаўнiкi — сапраўдныя мастакi-рэалiсты. Яго дакаралi за эскiзнасць i iмпульсiўнасць манеры, «атрутнасць» колераў, незавершанасць, павярхоўнасць, адсутнасць «праграмных» твораў, недахоп глыбiнi i фiласафiчнасцi. Але ў душы мастак разумеў сваю самабытнасць, свой асаблiвы дар i светаадчуванне, што адрознiваюцца ад iншых. Артыстызм М. Чэпiка быў прыроджаны, неверагодны, еўрапейскага кшталту, якi невядома як даўся гэтаму ўрадженцу вёскi без вышэйшай мастацкай адукацыi.

Ён жыў мастацтвам, лунаў ва «ўзвышаных мроях». Для сяброў быў маральным аўтарытэтам. Леанiд Шчамялёў, сам блiскучы каларыст, напiсаў цудоўны партрэт Мiхаiла Чэпiка⁹, якi прасякнуты i павагай, i захапленнем высакароднасцю, духоўнасцю, чысцiнёй сябра, яго «крышталёвым сэрцам». Вядома, Чэпiка шанавалi так не ўсе: акадэмiй ён не заканчваў, званняў не меў, а «таўро» тэатральнага мастака было сiнонiмам другараднасцi, маргiнальнасцi ў мастацтве, вяло да паблажлiвых адносiн некаторых калег. Па сутнасцi, уласна тэатральным мастаком ён да канца i не быў, а быў больш дэкаратарам — выканаўцам чужых эцюдаў, якiя стваралiся дыпламаванымi мастакамі, народнымi мастакамі Беларусi Сяргеем Нiкалаевым,

⁹ Партрэт напiсаны ў 1970 годзе (палатно, алеi), захоўваецца ў Нацыянальным мастацкiм музеi Рэспублiкi Беларусь.

Паўлам Масленікавым, пасля — народным мастаком Украіны Яўгенам Лысікам. Выхад творчай энергіі Чэпіка ўвасобіўся ў станковым жывапісе і акварэлі.

Міхаіл Чэпik стварыў свой некананічны вобраз Мінска, і тут ён — паплечнік Мая Данцыга, больш лірычны яго паслядоўнік. Чэпіку ўдавалася знайсці нечаканыя ракурсы — цэлыя панарамы горада, часта з вышыні птушынага палёту, быццам з апошняга паверха опернага тэатра, дзе знаходзіліся тэатральныя мастацкія майстэрні. Мастак здолеў улавіць прыцягальны *«genius loci»* (дух месца) у савецкім новым Мінску. У яго замалёўках і акварэлях паўстае сталіца 1960—1980-х гадоў, якая актыўна разбудоввалася, змянялася літаральна на вачах: знікалі драўляныя баракі, козы і каровы, што папросту пасвіліся ў гарадскіх скверах, вырасталі новыя магістралі і вуліцы, з'яўляліся бетонныя набярэжныя Свіслачы. З захапленнем мастак вядзе хроніку гарадскіх новабудоваў, як асабісты боль перажывае знос старой Нямігі ў 1970-я гады. Потым (у канцы 1970-х) распачалося будаўніцтва метро, новых мікрараёнаў (карціна «Век сямнаццаты, век дваццаты», 1989). Чэпik пешшу выходзіў увесь горад, які тады быў вельмі кампактны, надзвычай зялёны, назіраў і замалёўваў яго ператварэнне ў зусім новы «сацыялістычны горад». Але мастака цікавіць і асаблівая аўра сталіцы, і змены надвор'я (карціна «Мінск. Свіслач. Шэрань», 1964), і эфекты электрычнага асвятлення, якія надаюць святочны настрой Круглай плошчы (цяпер — плошча Перамогі), і восеньская прыгажосць паркаў па-над Свіслаччу, і ўсход сонца ў горадзе з вышыні даху опернага тэатра. Звыкласць і будзённасць, рэальная шэрасць цагляных пяціпавярховікаў і бетонных панэлек 1960-х гадоў ператварыліся ў Чэпіка ў радасную святочную феэрыю чароўнага горада-мары. Няўжо гэта савецкі Мінск? Задаеш сабе пытанне, разглядаючы яго гуашы (як тэатральны мастак Чэпik любіў гэтую тэхніку) і акварэльныя накіды. Радасць і захапленне мірным жыццём пасля вайны, у якой пашчасціла выжыць, дамінавалі ў творчасці мастака да сярэдзіны 1990-х гадоў.

У апошнія гады, ужо на пенсіі, ён працаваў штодзённа, стараючыся растварыцца ў прыгажосці прыроды, адкуль чэрпаў і спакой, і гармонію душы, і натхненне. У цяжкія 1990-я гады мастака сталі мучыць наступствы ваеннай кантузіі — галавакружэнні, галаўныя болі. Вайна не дала забыць пра сябе: пехацінцам ён правёў некалькі сутак у балоце і на ўсё жыццё зарабіў сабе хваробу лёгкіх, празмерную нервовасць, адчувальнасць і эмацыйнасць, якія не дазвалялі яму прайсці міма параненай птушкі ці бяздомнай жывёліны.

Лепшыя карціны Міхаіла Чэпіка за бесцань скуплялі італьянскія галерысты ў гады буму на савецкае мастацтва. Страта веры ў запатрабаванасць высокага мастацтва, немагчымасць зарабляць толькі творчасцю, прагрэсуючая хвароба прывялі мастака да дэпрэсіі. Ён стаў нелюдзімы, змрочны і раздражняльны. Амаль перастаў выходзіць, зрэдку працаваў дома над малюнкамі, гуашамі малых памераў. За ўсё жыццё Чэпik меў дзве персанальныя (юбілейныя) выставы — да 50- і 65-годдзя з дня нараджэння, а да свайго 75-годдзя ў яго ўжо не было ні энергіі, ні моцы зладзіць самую адказную выніковую выставу ў Палацы мастацтва. Міхаіл Чэпik памёр 22 лістапада 2000 года¹⁰.

У 2002 годзе прайшла пасмяротная выстава мастака, якая стала адкрыццём для многіх яго калег. Чэпіка называлі «мастаком свята», «з'явай», напісалі артыкулы вельмі тонкія і прафесійныя мастацтвазнаўцы — Віктар Шмагаў і Барыс Крэпак. «Творы М. Чэпіка — гэта любоў і даверлівасць, пранізлівая чысціня і высакароднасць стаўлення да свету, дзіцячая ўлюбёнасць у прыгажосць гэтага свету. Гэта рух, напор, дэкаратыўнае ззянне колеру, урачыстасць гуку, вытанчанасць ліній. Нічога забытанага, нервовага, цяжкага»¹¹, — пісаў Барыс Крэпак.

Шчыра захапляліся творчасцю М. Чэпіка вядомыя мастакі-сучаснікі. Вось што казаў пра яго Леанід Шчамялёў: «Скажу, не перабольшваючы:

¹⁰ Пахаваны на Паўночных могілках у Мінску.

¹¹ Крэпак Б. Бясконца добрае сэрца. Свет узвышаных мрояў Міхаіла Чэпіка // Культурна. — 2014. — № 44. — С. 15.

Чэпiк — унікальная з’ява ў сучасным беларускім жывапісе. З аднаго боку — маральная арганічная сціпласць, з другога — у вышэйшай ступені дынамічнасць, вострае сучаснае бачанне свету. Ён ніколі не спісвае натуру, ён па-мастацку асэнсоўвае яе. У кожнай яго рабоце ўвасабленне свету, у якім ён жыве, і стаўленне да гэтага свету, шчодрая і вялікая любоў да жыцця».

У Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь захоўваецца выдатная, але невялікая калекцыя работ мастака — 15 твораў жывапісу і 2 акварэлі, у зборах Беларускага саюза мастакоў і Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь — адпаведна 10 і 8 карцін 1960—1980-х гадоў. Большая частка яго спадчыны знаходзіцца ў зборам і мастака. У яго былой майстэрні — больш за тысячу твораў жывапісу, графікі, тэатральных эскізаў.

Пра Міхаіла Чэпіка пры яго жыцці было апублікавана некалькі артыкулаў у часопісах і газетах, выдадзены адзіны чорна-белы каталог яго персанальнай выстаўкі¹². Сучаснікамі ён успрымаўся як арыгінальны мастак, але хутчэй «другога раду» — без узнагарод і званняў і быццам бы без асаблівых творчых дасягненняў. Пакуль няма альбома з творамі М. Чэпіка, як і яго карцін у экспазіцыях музеяў, выстаўкі яго твораў здараюцца нячаста. Невялікая выстава мастака прайшла ў 2008 годзе¹³. Але наступным пакаленням ужо цікавы «феномен Чэпіка» — мастака, які ішоў супраць патоку і здолеў у мастацтве стварыць свой уласны свет: чароўны, яркі, казачны, урачысты і выразна беларускі, які не пераблытаеш ні з чым.

*Надзея Усава,
мастацтвазнавец*

¹² Міхаіл Фёдаравіч Чэпiк. Выстаўка твораў мастака. Каталог. / уст. тэкст Б. Крэпака.

¹³ Выстава называлася «Мой Мiнск. Творы М. Чэпіка, прысвечаныя Мiнску 1950—1980-х гадоў» і праходзіла ў галерэі Л. Шчамялёва ў Мiнску.

Михаил Чепик — художник, который проявлял себя в разных качествах: как театральный художник-декоратор, кем он работал почти всю свою творческую жизнь, как график-станковист и плакатист, отличный акварелист, оригинальный художник-станковист, мастер лирического пейзажа и тематической картины, новатор-монументалист и смелый экспериментатор в белорусской советской живописи. Он был универсальным художником и в то же время — творческой личностью с выраженным национальным мировоззрением, истинным белорусом. Картины М. Чепика «На Купалье» и «Дудари» (1974), «Фест» (1975), «Хлеб-соль» (1980), пейзажи с изображениями архитектурных памятников Беларуси стали своеобразным гимном красоте родной земли. Художник владел прирожденным ощущением монументальности, которое, к сожалению, не было использовано в полной мере. Работая в разных видах и жанрах искусства, Чепик в каждой своей картине был непохож на себя, всегда оригинальный, но с еще необозначенным «своим местом» в истории искусства Беларуси XX века.

Михаил Чепик не имел никаких званий и наград, кроме массы благодарностей, внесенных в трудовую книжку, нагрудного знака Министерства культуры и юбилейной медали «За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина»¹. Да и сам художник, человек исключительной скромности, никогда не имел ни желания, ни намерения прорваться на вершину художнической иерархии.

¹ Гордился только орденом Великой Отечественной войны II степени.

Дистанция времени, прошедшего со дня ухода Чепика, дает возможность поразмышлять о его искусстве, в котором он смог открыть что-то свое, узнаваемое, личное, что открыло ему двери музеев и сделало его работы находкой для предусмотрительных коллекционеров.

Михаил Филиппович (Михась) Чепик родился 3 августа 1925 года в селе Залесье Лепельского района Витебской области. Мальчишка из белорусской глубинки, сын неграмотной матери-крестьянки и деспотичного отца, имел энергию и настойчивость, чтобы пробиться в столицу, поступить в Московское художественное училище имени Калинина. Свою роль в этом сыграл сельский учитель, который заметил, что мальчик аккуратно срисовывает картинки из букваря. Брат Иван купил ему в городе краски и карандаши. Учитель и посоветовал Михаилу это училище, которое готовило мастеров-резчиков для развития кустарных промыслов по обработке дерева и росписи по нему. В 1939 году 14-летний мальчик поехал в Москву с деревянным чемоданом, сколоченным из досок, и новыми полотняными штанами. Деньги на железнодорожный билет ему дал председатель колхоза. В первый раз Михаил не поступил — заблудился в городе, опоздал на экзамены. Его отослали обратно, посоветовав больше рисовать с натуры животных, дома — все, что видел в деревне. Год рисовал и поступил! Ночевал в чуланчике на топчане у пожалевшей его сторожихи училища, подрабатывал как мог. Ему дали прозвище «мастак», потому что так он называл себя по-белорусски, пока не научился говорить на русском языке. В начале войны Чепик уехал в г. Котлас (Архангельская область) к старшей сестре, потому что Беларусь была уже под оккупацией. Работал художником в драмтеатре. В конце 1942 года его призвали в армию и направили под Минусинск в 8-й гвардейский стрелковый полк 4-й дивизии 3-го Украинского фронта под командованием генерала Р. Малиновского. В боях прошел юг Украины, Молдавии, освобождал Румынию, Болгарию, Сербию, участвовал в боях за Будапешт. В конце войны Чепик был санитаром в госпитале при Южной группе войск под Веной. Он был впечатлен красотой заснеженных Альп, великолепными замками и дворцами Вен-

грии и Австрии. Там художник написал свой первый послевоенный пейзаж, когда ему поручили сделать лозунги к выставке трофейной техники и дали немецкую бумагу и краски такого качества, какого он никогда не видел².

Через два года после окончания войны Михась Чепик вернулся в Беларусь. На трех его братьев мать получила похоронки. Война вошла в творчество художника, стала сквозной, но не главной темой творчества, как у многих. За свою жизнь Чепик написал несколько произведений военной тематики, осознанно избегав кровавых батальных сцен. Бывший фронтовик и санитар, он знал настоящий ужас, боль войны и вытеснял их из сознания, воплощая войну преимущественно в портретах ветеранов, изображениях военных памятников и разрушенных городов: «Портрет бывшего красногвардейца И.П. Балтукова» и «1941» (1967), «Курган Славы» и триптих «Суровые времена» (1969), «У Памятника Победы» (1970), «К партизанам» (1974), «За нами родная земля» и «Баллада о солдате» (1975), «За Родину» (1985). Только в одной картине — «Опаленная юность» (1975) — М. Чепик изобразил пионера-героя Марата Казея в момент осуществления им своего подвига за несколько минут до гибели, но сделал это настолько оригинально, что такая символическая трактовка образа до сих пор выглядит новаторской.

Тяжелые военные испытания, которые выпали на годы юности художника, не лишили его доброты, совести, радости жизни и веры в лучшее.

В 1947 году в здании оперного театра (на втором этаже) открылось Минское художественное училище. Чепик был принят без экзаменов сразу на второй курс и самозабвенно учился у выдающихся педагогов Льва Лейтмана и Валентина Волкова (до войны они преподавали в Витебском художественном техникуме), на последнем курсе — у Виталия Цвирко.

² Завадская И. Даже сегодня забытые пейзажи Михаила Чепика выглядят новаторскими. Полет над городом // Беларусь сегодня. — 2017. — 28 окт. — С. 16.

Михаил Чепик особо отмечал Лейтмана, остролова и поэта, который ценил новаторство учеников и поддерживал в них творческую индивидуальность. Ученики вспоминали, как зимой он приносил с собой дрова, чтобы обогреть мастерскую и не сорвать сеанс рисования с обнаженной натуры. Сам отличный акварелист, педагог привил Михаилу любовь к классической акварели, он организовывал пленэры в прекрасных уголках города, сохранившихся после войны, — Лошице или Степанке. Чепик взял у Л. Лейтмана легкость, солнечность и жизнерадостность живописи одесской школы (в Одессе Лейтман учился до революции), а от Виталия Цвирко — любовь к пейзажу, умение схватить характерное одной линией и завет «писать проще, смотреть в корень».

На фотографиях конца 1940-х годов Михаил Чепик — худощавый, кудрявый молодой человек с гитарой и сигаретой. Он полностью был лишен всякой богемности, присущей молодому художнику, несмотря на то, что со студенческих лет вечерами работал «маляром сцены» в оперном театре, где находился среди известных певиц, балерин и музыкантов, а потом — художником-декоратором в театре имени Янки Купалы.

Михаил Чепик окончил училище в 1951 году. Какой это был выпуск, какие имена! Его однокурсниками были Михаил Савицкий, Леонид Щемелев, Борис Непомнящий, Галина Исаевич, Виктор Громыко, Израиль Басов. Кто воевал, кто был в концлагере, кто партизанил... Разные художники... Чепик равный среди них. Михаил не мог знать тогда, войдя как учащийся художественного училища в здание театра в 1947 году, что оно фактически станет его вторым домом на следующие 35 лет. Вся жизнь художника будет вращаться вокруг этого великолепного сооружения архитектора Иосифа Лангбарда, куда он через год после окончания училища был принят на работу в качестве художника-декоратора. В театре Чепику сразу же поручили выполнение части декораций к «Спящей красавице» Петра Чайковского. Театр был его средой, миром, который дарил богатство впечатлений и праздник жизни — музыку, дружбу, творчество. По

трем тактам Чепик мог узнать любую оперу, арии из которых он знал наизусть.

С 1953 года Михаил Чепик начал принимать участие в выставках. В марте 1955 года он участвовал в декаде белорусского искусства в Москве (оформил спектакль «Девушка с Полесья»), за что получил Почетную грамоту Верховного Совета БССР. В 1959 году сделал декорации к спектаклям «Вертер» Ж. Массне в оперном театре и «Красная шапочка» Е. Шварца в театре юного зрителя. Сохранились эскизы его декораций к операм «Декабристы» и «Евгений Онегин», которые художник экспонировал на республиканской выставке 1959 года. К оперному театру за годы работы он прикипел душой и лучшей судьбы не искал. Не мог себе позволить учиться дальше — поступить в театрально-художественный институт (открылся в Минске в 1953 году), потому что нужно было содержать семью (в этом году женился, одна за другой родились три дочери³). Трудоголик по натуре, художник всегда искал и имел дополнительный заработок. Чепику нравилась коллективная «артельная» работа в мастерских театра: он был ответственным и трудолюбивым, компанейским, участвовал и в дружеских застольях, и в совместных вылазках на этюды с коллегами-художниками Павлом Маслениковым, Иваном Пешкуром, народным артистом БССР Сергеем Николаевым, учеником Константина Коровина. В белорусской театральной декорации того времени господствовала так называемая коровинско-головинская школа живописи, которая очень импонировала Чепику, давала ему дополнительный опыт живописности⁴. В разные годы он написал прекрасные портреты артистов оперного театра — романтического молодого танцовщика Михаила Грищенко и народного артиста БССР баса Виктора Чернобаева (1968), прослужившего в театре до 2011 года и исполнившего более 100 ролей. Портрет В. Чер-

³ Дочки Михаила Чепика Валентина, Людмила и Светлана стали художницами.

⁴ Затем, в 1980-е годы, когда живописные задники кулис сменились лаконичными конструкциями-инсталляциями, Чепик потерял интерес к своей работе, начал мечтать о свободном времени. Вышел на пенсию в 1985 году.

нобаева решен нестандартно, минималистическими, почти плакатными средствами: певец в смокинге готовится к выходу на сцену, к исполнению роли, он углублен в себя, сидит с опущенной головой, на первый план выступают мощные руки. Вся фигура артиста — как сгусток творческой энергии и силы, пружина, которая в полную силу разожмется на сцене. На заднем плане портрета — фотографии Чернобаева в образах Мефистофеля, Ивана Сусанина и др. «Так по-новатарски артиста еще никто не рисовал»⁵, — считал театральный художник Евгений Чемодуров.

Всю жизнь М. Чепик занимался самообразованием: на свободные средства покупал альбомы современных художников, выписывал журналы по искусству и обязательно участвовал во всех выставках, проводимых в Минске, — осенних, акварелистов, художников театра, плакатистов.

У художника почти нет картин в духе иллюстративного социалистического реализма, которому отдали дань почти все его однокурсники в начале 1950-х годов. Ранние картины художника пришлись на время «оттепели», когда были разрешены формальные эксперименты. Его творчеству изначально были присущи личное восприятие мира, «поставленный на цвет» глаз, узнаваемая индивидуальная манера.

В 1961 году Михаил Чепик стал членом Союза художников БССР.

Самый плодотворный творческий период у Чепика — 1960—1980-е годы, когда были написаны сотни произведений, хотя возможность работать он имел только по вечерам, в выходные и летние отпускные месяцы.

Художник отказывался от участия в летних гастролях театра и буквально жил на природе, путешествуя по Беларуси, в том числе по Лепельщине, где жила его сестра. Об этом свидетельствуют названия картин: «Прилуки» (1960), «Логойск» (1962), «Лепельская ГРЭС» и «Острошицкие холмы» (1966), «Бегомльские леса» (1973), «Весна в Полоцке» (1992) и др. «Природа была его домом. Он не знал, что такое материальные блага. Все силы он направлял в одно речье, туда же излучались все токи его нату-

⁵ Крэпак Б. Бясконца добрае сэрца. Свет узвышаных мрояў Міхаіла Чэпіка // Культура. — 2014. — № 44. — С. 15.

ры — в творчество», — написал в предисловии к выставочному каталогу художника критик Борис Крепак⁶.

Михаил Чепик прежде всего — пейзажист, автор десятков отличных лирических и эпических произведений. К портрету он обращался нечасто, их всего около десяти, включая семейные. Особой непривычной стилистикой отличаются портреты творческих личностей — поэтов Рыгора Барадулина и Максима Богдановича, искусствоведа Виктора Шматова. Для Чепика поэты и вообще творческие люди, люди культуры — «небожители», буквально витающие в облаках, люди не от мира сего. Они иногда и выглядят у художника как сказочные привидения, «люди эфира». Это подчеркивается бестелесностью и непривязанностью таких людей к земле, растворением их фигур в небе и пейзаже.

Совсем иначе написаны портреты дочерей. М. Чепик создал несколько интимно-лирических детских портретов, пронизанных отцовской нежностью. Он любил возиться с маленькими дочками, вместе с ними путешествовать, ходить в походы на лодках, выезжать на природу. Там беспрерывно писал свои импровизации-акварели — быстрые, мгновенные, безошибочно «взятые по тону». За день, расписавшись, мог написать три большие акварели или гуаши. Пейзажи художника часто безлюдные, иногда в них присутствуют девичьи фигуры. Он чувствовал свою интонацию в лирическом пейзаже как исповедальную, от первого лица. Работы Чепика сразу узнаются по этой интонации и цветовой сгармонизированности, индивидуальной манере написания деревьев отдельными тонкими касаниями — длинными штрихами-мазками, по яркости и декоративности, особому размашистому ходу кисти, необыкновенному темпераменту. Сама неожиданная структура картин художника удивляла даже его товарищей-живописцев, которые видели всякие эксперименты и прощали другу браваду цветом только потому, что он был театральным художником, привыкшим «махать» кистью.

⁶ Міхаіл Фёдаравіч Чэпiк. Выстаўка твораў мастака. Каталог. / уст. тэкст Б. Крэпака. — Мiнск: Беларусь, 1975.

Наследие Михаила Чепика — это несколько десятков картин, сотни акварелей с певучими музыкальными ритмами, написанных «по-мокрому» за несколько минут.

Не менее эмоциональны и артистичны его рисунки карандашом или тушью. Художник рисовал всегда и не только в своей мастерской на Первомайской, потом — на Танковой, а даже дома перед телевизором или на кухне в ожидании чая, добиваясь автоматизма и легкости передачи натуры. Его рисунки разнообразные по техникам и манере исполнения — динамичные, гротескные или лирические, порой они достигают авангардного минимализма и ясности. Неслучайно именно рисунки и акварели М. Чепика были выбраны для выставки графики и стекла белорусских художников в Париже (1967).

Совсем иной, лаконичный и минималистический (в два цвета) социальный и политический плакат художника, которому он также отдал должное, проработав несколько лет в издательстве «Агитплакат». Все внимание художника отдавалось четкому силуэту и шрифту работ.

Михаил Чепик как художник своего времени в 1960-е годы органично вписался в так называемый «суровый стиль». Он принял эту своего рода «советскую реформу» искусства социалистического реализма с его приверженностью к монументальности и образным обобщениям, но счастливо избежал присущей соцреализму монохромной сдержанности, чрезмерного пафоса и героизации трудовых будней. Несколько десятков произведений, трактованных Чепиком почти плакатно, написаны им в 1960—1970-е годы именно под влиянием «сурового стиля». «М. Чепик охотно обращается к простым жизненным сюжетам. Однако он не бытописатель, большинство его работ не имеют ничего общего с поверхностной повествовательностью или иллюстративностью. М. Чепик принимает явления жизни как настоящий художник, как поэт»⁷, — писал о нем Виктор Шматов. Михась Чепик брался и за многофигурные темати-

⁷ Шматаў В. Песня бацькоўскай зямлі // Літаратура і мастацтва. — 1976. — 3 вер. — С. 9.

ческие композиции на обязательную тогда тему труда. Выполнял их легко, без напряжения, будто «на одном дыхании», с размахом современников — мексиканских монументалистов, как героический эпос людей труда, к которым он относился с уважением. Это особенно чувствуется в его деревенских композициях о работе механизаторов, выполненных в эстетике 1930-х годов: с неожиданными, смелыми, почти кинематографическими ракурсами, экспрессией, в яркой цветовой гамме. Картины «Праздник урожая» (1972), «Трудовые будни» (1973), «Трудовой семестр» (1975), «Субботник» (1983) отмечены динамикой и радостью слаженной коллективной работы, а «Рожь. Молодой агроном» (1978), «Хлеб-соль» (1980), наоборот, — статикой и торжественностью, порой напоминают житийные клейма в иконописи. Его «Трудовые будни» — парафраз живописных «Строителей» (1950) французского художника-коммуниста Фернана Леже, который советовал художникам «посещать заводы, чтобы почувствовать ритмы и пластику современности, увидеть в них рабочего как Прекрасного принца производства»⁸. В этих картинах художник проявляет себя как выдающийся мастер оригинальной композиции.

Многолюдые его тематических картин, часто выполненных по заказам, — контраст с «ненаселенным» пустынным пейзажем с бесконечным, уходящим вдаль горизонтом. Здесь он — национальный романтик, который поэтически воспекает родную природу, придает ей смысл «поэтической метафоры».

Фактически в годы господства социалистического реализма, расцвета «сурового стиля» М. Чепик был интуитивным, но убежденным формалистом — фовистом и даже футуристом, сторонником яркого открытого цвета и планетарного видения (хотя никогда не летал на самолете). Конечно, сам бы себя он так не назвал. С начала 1970-х годов манера художника становится более обостренной, экспрессивной. Для него был важен не сюжет, а форма подачи — дерзкая композиция, фактура, ритмика цве-

⁸ Дубенская Л. А. Рассказывает Надя Леже. М.: Детская литература, 1978. — С. 204.

та, его интенсивность в зависимости от соседних цветов. Художник, который за всю свою жизнь только на время войны покидал Беларусь, вдруг оказался в одном ряду с самыми новаторскими европейскими течениями XX века. Даже не догадываясь о *aeropittura* (аэроживопись итальянских футуристов) своих знаменитых современников Дотторе и Маринетти, имеющих личные музеи, Михаил Чепик делал, по сути, те же открытия в мировидении, цвете и перспективе, только в белорусском деревенском и урбанистическом пейзаже. Он использовал такие же приемы: вид сверху на параболически изогнутую землю, написанную разноцветными смешанными красками, что давало ощущение полета в безбрежном пространстве, «иноземной духовности» ландшафта, увиденного как бы из стратосферы. То же и с сельскими пейзажами, написанными будто с парящего над просторами земли дельтаплана. Конечно, эти виды писались не с натуры, но были очень точными, информативными и одновременно немного иноземными, обобщенными цветовыми фантазиями. «Чаще смотрите в небо, чем в землю», — учил Чепик своих дочерей. Только новаторство художника в советское время осталось не оцененным его современниками.

Цвет был для него стихией, и нельзя назвать в XX веке в Беларуси художника, столь органичного в цветовом буйстве, такой невероятной отваги. М. Чепик применял его почти с детской непосредственностью, иногда оторванной от натурального сходства. Цветными мазками необыкновенной интенсивности и светоносности он написал несколько работ — воспоминаний о детстве. Пиком цветовых экспериментов художника были произведения начала 1980-х годов наподобие картины «В ночном» (1985). Цвет буквально переливается и сияет на его полотнах. Хотя иногда Чепик беспокоился о том, что так широко и ярко писать нельзя, не так учили педагоги — настоящие художники-реалисты. Его укоряли за эскизность и импульсивность манеры, «ядовитость» цветов, незавершенность, поверхностность, отсутствие «программных» произведений, недостаток глубины и философичности. Но в душе художник осознавал свою

самобытность, свой особый дар и мироощущение, которые отличаются от других. Артистизм М. Чепика был врожденным, невероятным, европейским, неизвестно как данный этому уроженцу деревни без высшего художественного образования.

Он жил искусством, парил в «возвышенных грезах». Для друзей был моральным авторитетом. Леонид Щемелев, сам блестящий колорист, написал прекрасный портрет Михаила Чепика⁹, проникнутый и уважением, и преклонением перед благородством, духовностью, чистотой друга, его «кристальным сердцем». Конечно, Чепика уважали так не все: академий он не заканчивал, званий не имел, а «тавро» театрального художника было синонимом второстепенности, маргинальности в искусстве, приводило к снисходительному отношению некоторых коллег. По сути, собственно театральным художником он до конца и не был, а был больше декоратором — исполнителем чужих этюдов, создаваемых дипломированными художниками, народными художниками Беларуси Сергеем Николаевым, Павлом Маслениковым, после них — народным художником Украины Евгением Лысыком. Выход творческой энергии Чепика воплотился в станковой живописи и акварелях.

Михаил Чепик создал свой неканонический образ Минска и тут он — соратник Мая Данцига, более лирический его последователь. Чепику удавалось найти неожиданные ракурсы — целые панорамы города, часто с высоты птичьего полета, словно с последнего этажа оперного театра, где располагались театральные художественные мастерские. Художник смог уловить притягательный «*genius loci*» (дух места) в советском новом Минске. В его эскизах и акварелях появляется столица 1960—1980-х годов, которая активно расстраивалась, менялась буквально на глазах: исчезали деревянные бараки, козы и коровы, которые за просто паслись в городских скверах, вырастали новые магистрали и улицы, строились бетонные набережные Свислочи. С увлечением художник ведет хро-

⁹ Портрет написан в 1970 году (холст, масло), хранится в Национальном художественном музее Республики Беларусь.

нику городских новостроек, как личную боль переживает снос старой Немиги в 1970-е годы. Затем (в конце 1970-х) началось строительство метро, новых микрорайонов (картина «Век семнадцатый, век двадцатый», 1989). Чепик пешком исходил весь город, который тогда был очень компактным, необыкновенно зеленым, наблюдал и зарисовывал его превращение в совсем новый «социалистический город». Но художника интересуют и особенная аура столицы, и погодные изменения (картина «Минск. Свислочь. Иней», 1964), и эффекты электрического освещения, придающие праздничное настроение Круглой площади (теперь — площадь Победы), и осенняя красота парков над Свислочью, и восход солнца в городе с высоты крыши оперного театра. Привычность и будничность, реальная серость кирпичных пятиэтажек и бетонных панелек 1960-х годов превратились для Чепика в праздничную феерию волшебного города-мечты. Неужели это советский Минск? — спросите вы себя, рассматривая его гуаши (как театральный художник Чепик любил эту технику) и акварельные зарисовки. Радость и восхищение мирной жизнью после войны, в которой ему посчастливилось выжить, доминировали в творчестве художника до середины 1990-х годов.

В последние годы, уже на пенсии, он работал каждый день, стараясь раствориться в красоте природы, откуда черпал и покой, и гармонию души, и вдохновение. В суровые 1990-е годы художника стали мучить последствия военной контузии — головокружения, головные боли. Война не дала забыть о себе: пехотинцем он провел несколько суток в болоте и на всю жизнь заработал себе заболевание легких, чрезмерную нервность, чувствительность и эмоциональность, которые не позволяли ему пройти мимо раненой птицы или бездомного животного.

Лучшие картины Михаила Чепика за бесценок раскупали итальянские галеристы в годы бума на советское искусство. Утрата веры в востребованность высокого искусства, невозможность зарабатывать только творчеством, прогрессирующая болезнь привели художника к депрессии. Он стал нелюдимым, мрачным и раздражительным. Почти перестал вы-

ходить, изредка работал дома над рисунками, гуашами небольших размеров. За всю жизнь Чепик имел две персональные (юбилейные) выставки — к 50- и 65-летию со дня рождения, а к своему 75-летию у него уже не было ни энергии, ни сил организовать самую ответственную итоговую выставку во Дворце искусства. Михаил Чепик умер 22 ноября 2000 года¹⁰.

В 2002 году прошла посмертная выставка художника, которая стала открытием для многих его коллег. Чепика называли «художником праздника», «явлением», написали статьи очень тонкие и профессиональные искусствоведы — Виктор Шматов и Борис Крепак. «Произведения М. Чепика — это любовь и доверчивость, пронзительная чистота и благородство отношения к миру, детская влюбленность в красоту этого мира. Это движение, напор, декоративное сияние цвета, торжественность звука, изысканность линий. Ничего запутанного, нервного, сложного»¹¹, — писал Борис Крепак.

Искренне восхищались творчеством М. Чепика известные современные художники. Вот что говорил о нем Леонид Щемелев: «Скажу, не преувеличивая: Чепик — уникальное явление в современной белорусской живописи. С одной стороны — нравственная органическая скромность, с другой — в высшей степени динамичность, острое современное видение мира. Он никогда не списывает натуру, он художественно интерпретирует ее. В каждой его работе воплощение мира, в котором он живет, и отношение к этому миру, щедрая и большая любовь к жизни».

В Национальном художественном музее Республики Беларусь сохраняется отличная, но небольшая коллекция работ художника — 15 произведений живописи и 2 акварели, в собраниях Белорусского союза художников и Национального центра современных искусств Республики Беларусь — соответственно 10 и 8 картин 1960—1980-х годов. Большая часть

¹⁰ Похоронен на Северном кладбище в Минске.

¹¹ Крепак Б. Вясконца добрае сэрца. Сусвет узвышаных мрояў Міхаіла Чэпіка // Культура. № 44. 2014. С. 15.

его наследия находится в собрании семьи художника. В его бывшей мастерской — более тысячи произведений живописи, графики, театральных эскизов.

О Михаиле Чепике при его жизни было опубликовано несколько статей в журналах и газетах, издан единственный черно-белый каталог его персональной выставки¹². Современниками он воспринимался как оригинальный художник, но скорее «второго ряда» — без наград и званий и как бы без особых творческих достижений. Пока нет альбома с произведениями М. Чепика, как и его картин в экспозициях музеев, выставки его произведений случаются нечасто. Небольшая выставка художника прошла в 2008 году¹³. Но следующим поколениям уже интересен «феномен Чепика» — художника, который шел против потока и сумел в искусстве создать свой собственный мир: волшебный, яркий, сказочный, торжественный и определенно белорусский, который не перепутаешь ни с чем.

*Надежда Усова,
искусствовед*

¹² Міхаіл Фёдаравіч Чэпik. Выстаўка твораў мастака. Каталог. / уст. тэкст Б. Крэпака.

¹³ Выставка называлась «Мой Минск. Произведения М. Чепика, посвященные Минску 1950—1980-х годов» и проходила в галерее Л. Щемелева в Минске.

A large, stylized, red letter 'M' that serves as a decorative initial for the first paragraph. It has a cursive, flowing appearance with a thick stroke.

ikhail Chepik — an artist who approved himself as a theater decorator, whom he was almost all his creative life, as a graphic poster artist, as a production designer, as an authentic easel artist, a master of lyrical landscape and thematic painting, as an innovator-muralist and ambitious experimenter in belarusian soviet painting. He was a versatile artist with strongly pronounced belarusian worldview and an interest in national themes. He painted “On Kupala” (1974), “Bread and Salt” (1980), many landscapes with architectural monuments of Belarus, that became a kind of hymn to the beauty of his Homeland. In each form and genre he was able to preserve diversity and originality. But “his own place” in the history of art in Belarus of the XX century was not still occupied.

Mikhail Chepik did not receive any titles and awards, except for dozens of commendations in the service record and the badge of the Ministry of Culture, the jubilee medal «For Valorous Labor» in honor of the 100th anniversary of V. I. Lenin¹. And the artist — a man of exceptional modesty — never had the desire or ambition to occupy any position in the Union of Artists and break through to the top of the artistic hierarchy. But the time distance from the day of his death gives an opportunity to reflect on his art, in which he was able to discover something of his own, distinguishing and personal, which opened the doors of museums for him and made his work a discovery for forethoughtful art collectors.

Mikhail Pilipavich (Michas) Chepik was born on August 3, 1925 in the Zalesye village, Lepel district, Vitebsk region, in a peasant family. A boy from a

¹ Mikhail Chepik was proud only of the Order of the Great Patriotic War of the second degree.

Belarusian village, the son of an illiterate mother and a despotic father, had the strength and perseverance to make his way to the capital and enter the Moscow Art College named after Kalinin. His fate was to some extent determined by a village teacher who noticed that the boy was carefully drawing pictures from the alphabet book, and bought him paints and pencils in the city. The teacher also advised this specialized college, which trained master carvers for the development of crafts — wood processing and wood painting. He was also the one who convinced Mikhail Chepik's parents to let the 14-year-old boy go to Moscow. In 1939, he went to Moscow with a wooden suitcase made of planks and new linen pants. The chairman of the collective farm gave him money for a train ticket. The first time he did not enter — he got lost in the city and was late for the exams. They sent him back and advised to draw more animals from nature, houses — everything that he had seen in the village. He stayed in Moscow, was drawing for a year and was able to enter. He was spending nights in the closet of the college watchwoman who took pity on him, was sleeping on the cot in there and working part-time where possible. He got the nickname “mastak” because that's what he called himself in Belarusian until he learned how to speak Russian correctly. At the beginning of the war, he left for the Arkhangelsk region in Kotlas to live with his older sister, because Belarus was already under occupation. He worked there as a theater decorator. In 1943, he was drafted into the army, fought as a rifleman on the 3rd Ukrainian Front, liberated Romania, Bulgaria, Serbia, fought for Budapest. By the end of the war he was a hospital nurse near Vienna because of his contusion trauma that was a lifetime reminder.

He was mesmerized by the beauty of the snow-capped Alps, the magnificent castles and palaces. When he was commissioned to write slogans for an exhibition of captured weapons, he painted his first post-war landscape on German paper with paints of such a high quality that he never knew can exist².

² Завадская И. Даже сегодня забытые пейзажи Михаила Чепика выглядят новаторскими. Полет над городом // Беларусь сегодня. — 2017. — 28 окт. — С. 16.

Mikhail Chepik returned to Belarus two years after the end of the war. His mother received death notifications of three of his brothers. The war entered the artist's work, but it did not become the leading theme unlike the others. Chepik wrote only several works on the war theme, consciously avoiding battle scenes. A former war veteran and paramedic, he knew the real horrors and pain of war and pushed them out of his mind, embodying the war mainly in portraits of veterans, images of military monuments and destroyed cities: "Portrait of the former Red Army soldier I. P. Baltukova" and "1941" (1967), "The Mound of Glory" and triptych "Severe Times" (1969), "Near the Victory Monument" (1970), «To partisans» (1974), "Our Homeland is Behind Us" (1975), «For the Motherland» (1985). Only one portrait of the pioneer hero Marat Kazey "Scorched Youth" (1975) depicts a boy at the moment of his heroic act a few minutes before his death, but the image is so creatively different that this symbolic interpretation still looks innovative. But all these hard military trials of his youth did not deprive Mikhail Chepik of kindness, conscience, joy of life and faith in the beautiful.

In 1947, the Minsk Art School opened on the second floor of the Opera House. Mikhail Chepik was accepted to the second year immediately without exams and selflessly studied with the outstanding teachers Lev Leitman and Valentin Volkov (who taught at the Vitebsk Art School before the war), Vital Tsvirka. Chepik particularly noted Leitman — a witty poet who was interested in the innovation of students, who supported their creativity and individuality. Students recalled how he brought wood to warm the workshop in the winter and not to interrupt drawing classes with the nude model. An excellent watercolorist instilled in Chepik the love for classical watercolor painting, organized plein-air in the beautiful places in the city that were preserved after the war, such as Loshitsa or Sciapianka. Chepik adopted from Leitman the lightness, sunniness and cheerfulness of the Odessa painting school, where Leitman studied before the revolution.

In photographs from the late 1940s, Mikhail Chepik is a thin, curly-haired young man with a guitar and a cigarette. But he was completely devoid of the

bohemian characters that might be intrinsic to a young artist. Despite the fact that he was surrounded by the famous singers, ballerinas and musicians while he worked at the Opera House as a decorator, before he was assigned as a decorator at the Yanka Kupala Theater.

Mikhail Chepik graduated from college in 1951. What a graduation it was, what names it witnessed! His classmates were Mikhail Savitsky, Leanid Schami-liou, Barys Niapomniaschy, Galina Isaevich, Viktar Gramyka, Izrail Basav. Each of them either fought, was in a concentration camp or was a partisan. Such different artists, and Chepik was at their level. Entering the Art School in 1947, he could not have known that it would actually become his second home for another 35 years, that his whole life, and then the life of his family, would revolve around this theater building by the architect Iosif Langbard. The year after graduation he was admitted to the Opera House as a decorator. He was immediately assigned to decorate “The Sleeping Beauty” by Pyotr Tchaikovsky. The theater was his own world that gave a lot of impressions and brought joy to the life – music, friendship, creativity. Mikhail Chepik was able to recognize any opera by three bars and knew all the arias by heart.

Starting from 1953 he began to participate in exhibitions, took part in the Decade of Belarusian Art in Moscow in March 1955 (designed the play “A Girl from Polesie”) and received a Certificate of Honor from the Supreme Soviet of the BSSR. He designed a couple of plays — “Werther” by J. Massenet at the Opera House in 1959, “Little Red Riding Hood” at the Young Spectators’ Theatre. There are preserved sketches for the scenery of the operas “The Decembrists” and “Eugene Onegin” that he exhibited at the All-Union Exhibition in 1959. Chepik became closely attached to the Opera House during three years of his work there. He didn’t look for a better life (after graduating from the Theater and Art Institute he got a diploma of an easel artist) and a better job. What is more, he couldn’t afford it as he had to keep his family (he married in 1953, three daughters were born one after the other³). Being a workaholic, he was

³ Mikhail Chepik’s daughters Valyantina, Lyudmila and Svyatlana became artists.

always looking for an additional income. Chepik liked the collective work in the theater: he was responsible, hardworking, companionable. He participated in friendly dinner parties and sketching trips with colleagues Pavel Maslenikov, Ivan Peshkur, National Artist of the BSSR Siarhei Nikalaev, the student of Kanstantin Karovin. The theatrical scenery of the BSSR at that time was dominated by the Karovin-Galavin school of painting, which made a great impression on Chepik and gave him additional experience in painting⁴. Over the years, he painted wonderful portraits of Belarusian performers — the romantic young dancer Mikhail Gryshchanka and National Artist of the BSSR Viktor Charnabajeu, who served in the theater until 2011 and have played more than 100 roles. The portrait of Charnabajeu is carried out by non-standard, minimalistic, almost poster-like means: a singer in a tuxedo is getting ready to go on stage and play a role: he is deep in himself, sits with his head bowed, powerful hands come to the forefront. The whole figure of the artist is like a clot of creative energy and strength, a spring that will open up in full force on the stage. There are photographs of Charnabajeu in the image of Mephistopheles, Ivan Susanin and others in the background of the work.

Chepik was engaged in self-education throughout the whole life: for all money available he bought albums of contemporary artists and subscribed art magazines, took part in all kind of exhibitions held in Minsk (autumn, watercolor, theater decorations, poster art). In 1961, he became a member of the Union of Artists of the BSSR.

Mikhail Chepik was immediately distinguished by a personal perception of the world, a special setting of the eye for color, a recognizable individuality. He has almost no paintings in the spirit of illustrative socialist realism, to which all his classmates paid tribute in the early 1950s. Early master's works were created during the Thaw, when formal experiments were allowed. The most creative pe-

⁴ Then, in the 80s, when the scenic backstage scenery was replaced by the laconic design of the installation, Chepik lost interest in this work, began to feel weary about it, dreaming of freedom and leisure. He retired in 1985.

riod of his work was in the 1960—1980s, when hundreds of works were created, although he had the opportunity to work only in the evenings, on weekends and summer vacation months.

The majority of master's works were created in the summertime. He refused to participate in all tours in the theater and literally lived in nature, traveling around Belarus, as evidenced by the titles of his works: «Pryluki» (1960), «Lahojsk» (1962), «Liepiel Regional Power Station» and «Astrashytsky Hills» (1966), «Biahoml Woods» (1973), «Spring in Polatsk» (1992), etc.

“Nature was his home. He was not acquainted with material benefits and goods. He directed all his efforts in one direction, all the currents of his nature radiated into his creative work”⁵, — wrote his friend, neighbor and critic Barys Krepak in the preface to the only catalog of the artist's exhibition.

Mikhail Chepik is primarily a landscape painter. He rarely turned to the portrait, there are only about ten of them including the family ones. The portraits of the poets Rygor Baradulin and Maxim Bahdanovich, art critic Viktor Shmatav are distinguished by a special unusual style. Chepik avoids detailing the appearance, creating a certain generalized image of a person, while managing to maintain an elusive resemblance and accurately capture the personality type. According to Chepik, poets, people of culture and creative people in general are celestial, literally soaring in the clouds as if they are out of this world. Sometimes they seem as fabulous ghosts and “people of the ether” to him. This is emphasized by their incorporeity and non-attachment to the earth and visual dissolution of figures in the sky and landscape.

Chepik created portraits of his daughters otherwise. He painted several intimate lyrical portraits of children, imbued with paternal tenderness. He loved to tinker with them, travel together and live in tent. He took them on boat trips, often went out into nature with them. There he tirelessly wrote his improvisations — watercolors that were quick, instant and taken by tone unmistakably. During the day he could paint three large watercolors or gouaches. His scapes are

⁵ Міхаіл Фёдаравіч Чэпik. Вystaўka твораў мастака. Каталог. / уст. тэкст Б. Крэпака. — Мінск: Беларусь, 1975.

often deserted, sometimes with inserted female figures. Chepik's works quickly became recognizable for their brightness and decorativeness, a special stroke of the brush, color balance and peculiar intonation. His unexpected structure of paintings surprised even his fellow painters with courage, even with them seen enough of all kinds of experiments abroad. They explained his color intensity by the fact that he was a theater artist who was accustomed to "waving a brush" over large surfaces.

Mikhail Chepik's legacy consists of dozens of paintings, hundreds of watercolors with singing musical rhythms, painted "wet" in a few minutes. No less emotional and artistic are his drawings in pencil or ink. He was working constantly and not just in his studio on Pershamayskaya (and then on Tankavaya), but even at home in front of the TV or in the kitchen waiting for tea, achieving automatism and ease of depicting nature. His paintings are varied in technique: dynamic, grotesque, or lyrical piece can reach avant-garde minimalism and clarity. It is no coincidence that his drawings and watercolors were chosen for the exhibition of graphics and glass by Belarusian artists in Paris in 1967.

Chepik's social and political posters are quite different (he worked for several years in "Agitplakat"). They are minimalistic in color, focused on a clear silhouette and font.

As an artist of his time, Chepik looked seamless in the "harsh style" of the 1960s, accepted a kind of "Soviet reform" of the art of socialist realism with his devotion to monumentality and generalization, but avoided its inherent monochrome restraint and excessive heroization of everyday life successfully. He especially liked the works of the new generation artist Viktor Papkov, written as if from the first person and confessionally. Chepik defined his intonation in a lyrical landscape, but also took on multi-figure thematic compositions on the "theme of labor" that were obligatory in those years. He performed them easily, without tension, as if "in one breath", with the scope of Mexican monumentalists about the heroic epic of working people whom he respected. This is tangible in his rural compositions about the work of machine operators that are made in the aesthetics of the 1930s with an unexpectedly bold, almost cinematic per-

spective and an unexpected angle. Works on the theme of labor — “Harvest Festival” (1972), “Working days” (1973), “Labor Semester” (1975), “Subotnik” (1983) — are peculiar by the dynamics and joy of well-coordinated teamwork, and “Rye. Young Agronomist” (1978), “Bread and Salt” (1980), on the contrary, by the statics and solemnity, that take us back to the hagiographic stamps in icon painting. His “Working days. The Brigade of Assemblers” is a paraphrase of the picturesque “Builders” (1950) by the French communist artist Fernand Leger, who advised artists “to visit factories and feel the rhythms and plasticity of modernity, to see the worker as the owner of the manufacture Prince Charming”⁶. Dozens of works were created in the 1960s under the influence of the “austere style” of painting that was interpreted by him in poster style. “Chepik is a writer of common life, but most his works have nothing to do with the shallow storytelling. Chepik perceives the phenomena of life as a real artist, as a poet”⁷, — as Viktor Shmatav wrote about him. The crowd in his custom-made thematic paintings is a contrast to the “uninhabited” deserted landscape with an endless horizon stretching into the distance. In the years of socialist realism and austere painting style, Chepik was an intuitive but convinced formalist: a fauvist and a futurist, a supporter of bright open colors and a planetary vision (although he had never flown). He certainly wouldn’t call himself that. At the beginning of the 1970s, his manner changed to a greater exacerbation, expressiveness. Chepik believed that it was not the plot that was important, but the form of presentation: the dynamics of the texture on the canvas, the rhythm of color, the intensity of the change in its luminosity.

Without leaving Belarus, Chepik suddenly happened to be on a par with the most innovative European trends of the XX century. Unaware of aeropittura (aerial painting) and the late searches and manifesto of the second wave of Italian futurists, his famous contemporaries Dottore and Marinetti, who have private museums, Chepik made practically same discoveries in the outlook on life, col-

⁶ Дубенская Л. А. Рассказывает Надя Леже. М.: Детская литература, 1978. — С. 204.

⁷ Шматаў В. Песня бацькоўскай зямлі // Літаратура і мастацтва. — 1976. — 3 вер. — С. 9.

or and composition, but only in the Belarusian rural and urban landscape. He used the same techniques: top view on a parabolic curved earth depicted with bright mixed colors, which gave a feeling of a “foreign spirituality” of the scope, as if it seen from the stratosphere. The same is with rural landscapes, painted as if taken from a soaring hang glider. Of course, these views were not painted from life, but they were very accurate, informative, recognizable, but at the same time, a little alien figurative color fantasies. “Look more up the sky than down at the earth,” as he taught his daughters. Unfortunately, his innovations remained unappreciated by his contemporaries in the Soviet times.

Color was his element, and it is hard to name another artist of more organic color riot mastering and such an incredible courage in the XX century in Belarus. With the color smears of incredible intensity he wrote several works that reflected his childhood memories. The culmination of his color experiments were the works of the early 1980s, such as painting “In the Pasture” (1985). The color literally shimmers and shines on his canvases. Although sometimes it was disturbing for him due to the fact that it was wrong to paint so widely and vividly and it was not what his teachers, realist artists taught him. He was criticized for sketchiness and impulsiveness, “toxic” colors, incompleteness, superficiality, lack of “program” works, lack of depth and philosophy. But deep down, he was aware of his originality, his special gift and his personal worldview. Chepik’s artistry was innate, a modest artist without higher art education was authentic, incredible and European.

He literally lived for art, soared in “elevated dreams”. To his friends, he was a moral authority. Leanid Shchemelev, a brilliant colorist, painted Chepik’s portrait, imbued with respect and admiration for the nobility, spirituality and purity of a friend. Of course, not everyone treated him this way: he did not graduate from the any academy and got no titles. The label of a theater artist associated with the marginality in art, and led to the demeaning attitude from some of the colleagues. In fact, he was not really a theater artist, but more of a decorator, executor of one’s sketches mostly created by certified artists and People’s Artists of the BSSR Sergey Nikalaev, Pavel Maslenikov, National Artist of Ukraine Iawhien

Lysik. The output of creative energy was embodied in his easel paintings and watercolors.

Mikhail Chepik created his own non-canonical image of Minsk. He was capable of finding unexpected angles — whole panoramas of the city, often from a bird's-eye view, as if from the top floor of the Opera House, where the theater workshops were located.

He managed to capture “genius loci” (spirit or genius place) in the Soviet new Minsk, in his sketches and watercolors Minsk arises in the 1960s and 1980s, actively develops, changes literally in front eyes: wooden barracks disappear, goats and cows that used to graze in city squares easily disappear, new highways and streets appear, Svislach is dressed in concrete embankment. He enthusiastically keeps an artistic chronicle of the city transformation, takes pain the demolition of the old Niamiha in the 1970s very personal. In the late 1970s, construction of the metro and new neighborhoods began (painting “Seventeenth Century, Twentieth Century”, 1989).

Chepik walked the whole city that used to be very green and not so vast. He observed and made sketches of Minsk's transformation into the new socialist city. He was also interested in special vibe of the city, weather changes (“Minsk. Svislach. Hoarfrost”, 1960), the effects of electric lighting that gave the festive mood of the Round Square, the autumn beauty of the parks over the Svislach, the sunrise in the city from the roof of the Opera House. The mundane dullness of the brick five-story buildings and concrete panels of the 1960s turned into a festive extravaganza of the magical Dream City. “Is this Soviet Minsk?” — you may ask yourself, looking at his gouaches (he is a theater artist, he loved this technique) and watercolor sketches. Joy and admiration of a peaceful life after the war (feeling lucky to survive after it) dominated his work until the mid-1990s.

In retirement, he worked every day, striving to dissolve in the beauty of nature that brought him peace, harmony of the soul and inspiration. In the harsh 1990s, the consequences of a military concussion trauma began to cause dizziness and headaches. The war did not let him forget about itself: he had to

spent several days in a swamp and got a lung disease, excessive nervousness and sensitivity. He could never walk past a wounded bird or an abandoned animal with this condition.

His best paintings were bought for a pittance by Italian gallery owners during the interest boom for Soviet art. The loss of faith in the need of high art, the inability to earn money as an artist, led him to depression. He became gloomy, unsociable and irritable due to the illness. He practically stopped going to the studio, worked drew at home and painted small gouaches. Throughout his life, he had two personal anniversary exhibitions for the 50th and 60th anniversaries. For the 75th anniversary he had neither the strength nor the energy to organize the most important and final anniversary exhibition at the Palace of Arts. Mikhail Chepik died on November 22, 2000⁸.

In 2002, his posthumous exhibition became a revelation for many colleagues. Mikhail Chepik was called a “an artist of a holiday”, a “phenomenon”, articles about him were written by professional art critics Viktor Shmatav and Barys Krepak. “The works of M. Chepik are the love and trust, profound purity and nobility of the outlook on the world, child’s love for the beauty of this world. This is movement, pressure, decorative radiance of color, solemnity of sound, sophistication of lines. Nothing incomprehensible, nervous, complicated”⁹, — wrote Barys Krepak.

Famous contemporary artists sincerely admired his work. Here is what People’s Artist Leanid Schamialiou said about him: “I will say without exaggeration: Chepik is a unique phenomenon in contemporary Belarusian painting. On the one hand, there is moral natural modesty, on the other, an extremely dynamic, acute modern vision of the world. He never writes off nature, he interprets it artistically. The embodiment of the world where he lives, the attitude to this world, generous and great love for life are in each of his works”.

⁸ He was buried at the Northern Cemetery in Minsk.

⁹ Крэпак Б. Бясконца добрае сэрца. Свет узвышаных мрояў Міхаіла Чэпіка // Культура. — 2014. — № 44. — С. 15.

The National Art Museum has good, but relatively small collection of his works — 15 paintings and 2 watercolors. In the collections of the Belarusian Union of Artists and of the National Center for Contemporary Arts — 10 and 8 works of the 1960s and 1980s respectively. But most of his legacy located in the collection of the artist's family. There are more than a thousand of painting and graphic works in his former workshop studio.

During his lifetime, several articles about Chepik were published in magazines and newspapers and only black-and-white catalog of his solo exhibition was published¹⁰. Contemporaries saw him as an artist of the “second row” — with no awards, titles and any special creative achievements. There is no album with his works yet, just as there are no paintings of him in the museum exhibitions. The last solo exhibition was in 2005. But the next generation is already interested in the “Chepik's phenomenon”, an artist who stood out the framework and creates his own personal world: bright, magical, solemn and recognizably Belarusian, which cannot be confused with anything else.

*Nadzeya Usava,
fine art expert*

¹⁰ Міхаіл Фёдаравіч Чэпiк. Выстаўка твораў мастака. Каталог. / уст. тэкст Б. Крэпака.

In the second part, the focus shifts to the role of the auditor in verifying the accuracy of the financial statements. The auditor is responsible for conducting a thorough examination of the records and providing an independent opinion on the reliability of the information presented. This process is crucial for building trust and confidence among stakeholders.

The third part of the document addresses the challenges faced by organizations in implementing effective internal controls. It identifies common weaknesses and provides practical advice on how to strengthen these controls to prevent fraud and errors. The document stresses that a robust internal control system is a key component of any organization's risk management strategy.

Finally, the document concludes by reiterating the importance of ongoing monitoring and improvement. Financial systems are dynamic, and organizations must regularly review and update their processes to adapt to changing circumstances and regulatory requirements. This continuous effort is necessary to ensure the long-term success and sustainability of the organization.

Курган Славы. 1969
Курган Славы. 1969
Mound of Glory. 1969

Плошча імя М.І. Калініна ў Мінску. 1967
Площадь имени М.И. Калинина в Минске. 1967
M.I. Kalinin Square in Minsk. 1967

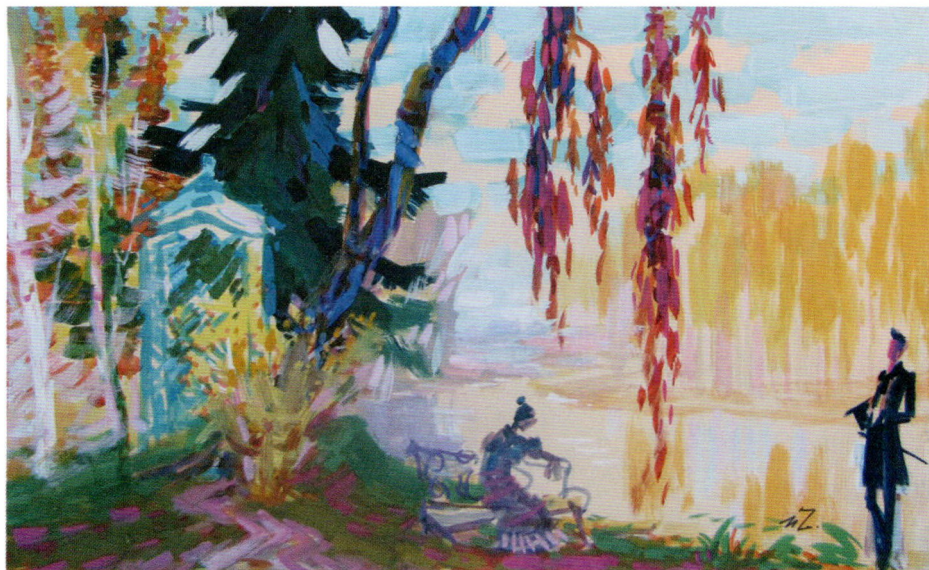
Плошча 8 Сакавіка. 1967
Площадь 8 Марта. 1967
8 March Square. 1967

Родны край. 1967
Родной край. 1967
Native land. 1967

Мінскае возера. 1979
Минское озеро. 1979
Minsk Lake. 1979

Эскіз дэкарацыі да оперы «Яўген Анегін» П. Чайкоўскага. 1960
Эскиз декорации к опере «Евгений Онегин» П. Чайковского. 1960
Scenery sketch for the opera "Eugene Onegin" by P. Tchaikovsky. 1960

Эскіз дэкарацыі да оперы «Вертэр» Ж. Маснэ. 1959
Эскіз декорации к опере «Вертер» Ж. Масне. 1959
Scenery sketch for the opera "Werther" by J. Massenet. 1959

Портрет артиста балета Михайла Грышчанкі. 1970
Портрет артиста балета Михайла Грищенко. 1970
Portrait of the ballet dancer Mikhail Gryshchanka. 1970

Партрэт Віктара Чарнабаева. 1968
Портрет Виктора Чернобаева. 1968
Portrait of Viktor Charnabajeu. 1968

Людмила і Святлана. 1968
Людмила и Светлана. 1968
Lyudmila and Svyatlana. 1968

Ля люстэрка. 1974

У зеркала. 1974

At the Mirror. 1974

Партрэт былога чырвонагвардзейца І.П. Балтукова. 1967
Портрет бывшего красногвардейца И.П. Балтукова. 1967
Portrait of I.P. Baltukov, the Former Red Guard. 1967

За нами родная зямля. 1975
За нами родная земля. 1975
Our Dear Land is Behind Us. 1975

Жнівень. 1994

Август. 1994

August. 1994

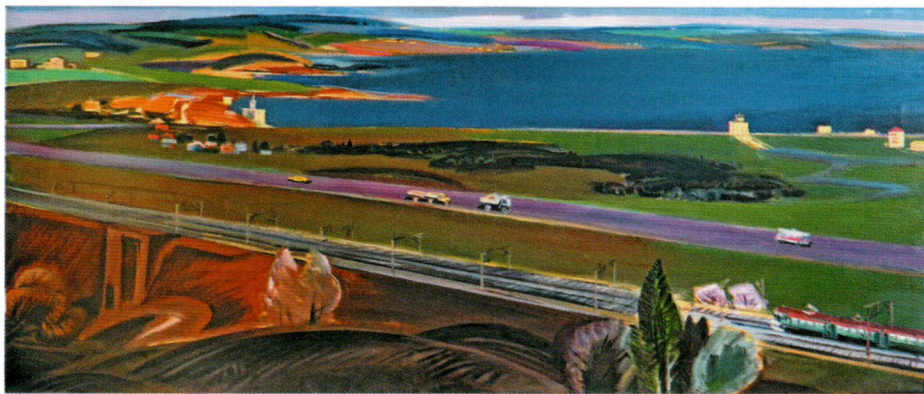
Трудовые будни. 1973
Працююня будні. 1973
Working days. 1973

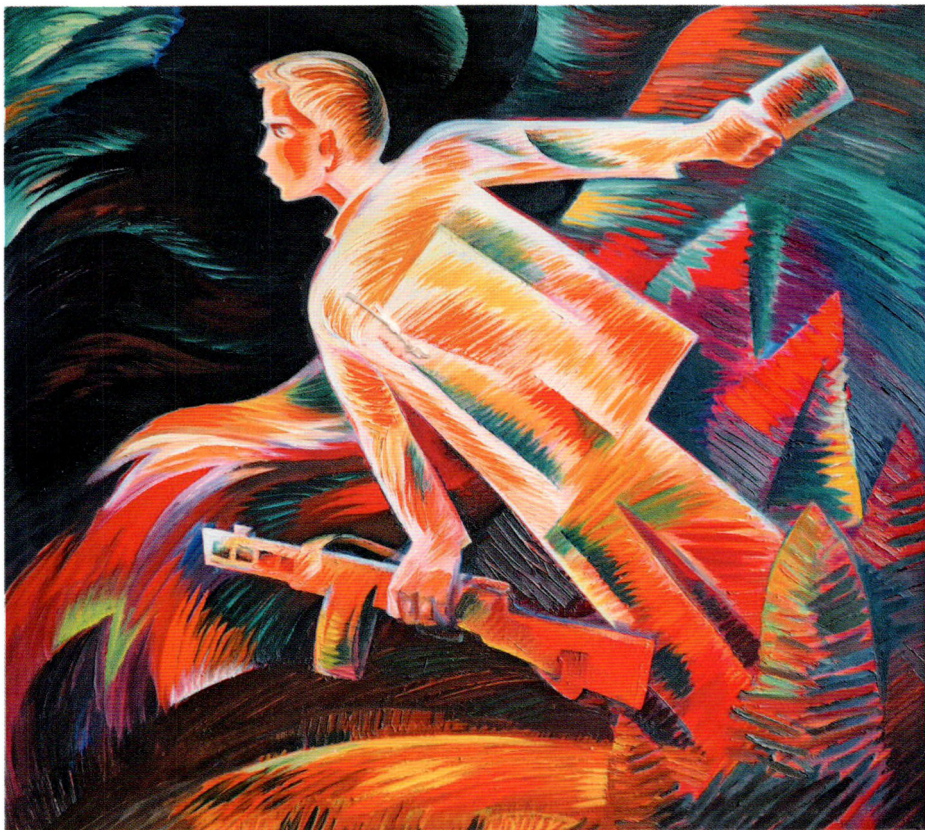
Іван ды Мар'я. 1974
Иван да Марья. 1974
Ivan and Marja. 1974

Да партизан. 1974
К партизанам. 1974
To Partisans. 1974

Мінскае мора. 1969
Минское море. 1969
The Minsk Sea. 1969

Апаленае юнацтва. 1975

Опаленная юность. 1975

Youth Affected by the War. 1975

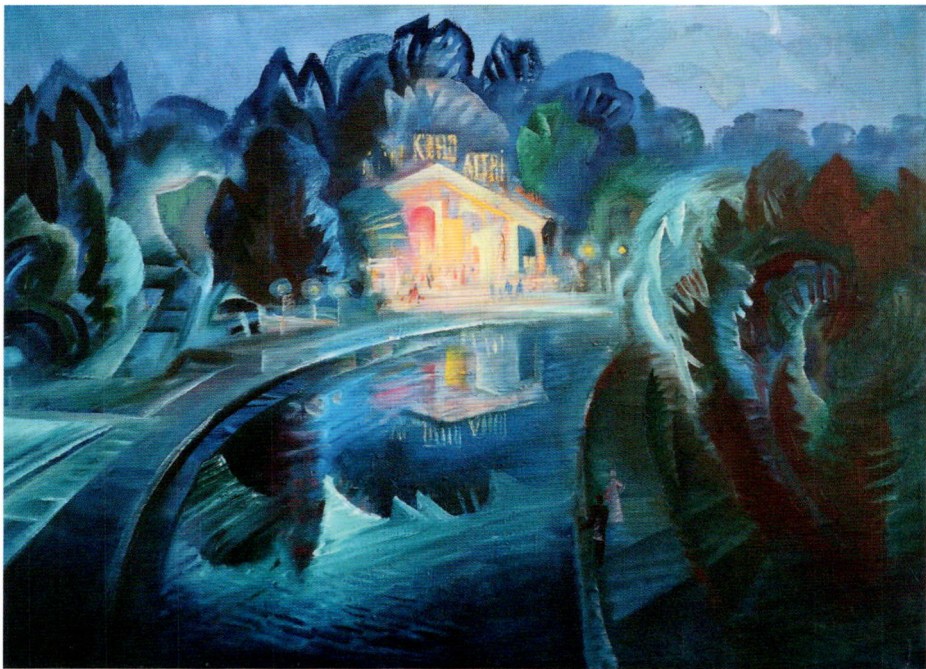
Лён. 1975
Лен. 1975
Linen. 1975

Свята ўраджаю. 1972
Праздник урожая. 1972
Harvest Festival. 1972

Мінск. Свіслач. Шэрань. 1960
Минск. Свислочь. Иней. 1960
Minsk. Svislach. Hoarfrost. 1960

Кінагэатр «Летні». 1970-я
Кинотеатр «Летний». 1970-е
The "Letny" Cinema. 1970s

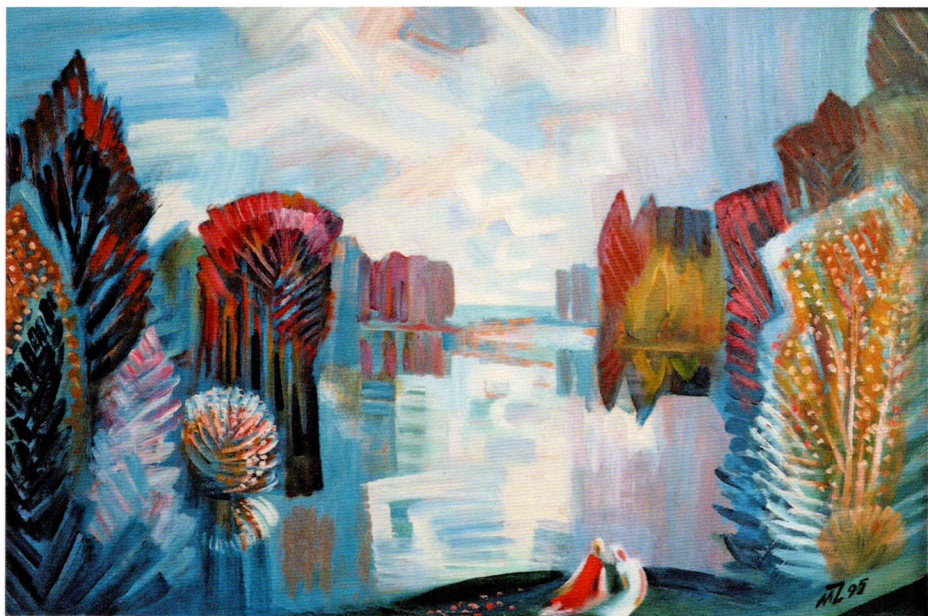

Працоўны семестр. 1975
Трудовой семестр. 1975
Labor Term. 1975

Мінські шляхи. 1982
Минские дороги. 1982
Minsk Roads. 1982

Возера. 1994
Озеро. 1994
Lake. 1994

Мой Мінск. 1989
Мой Минск. 1989
My Minsk. 1989

Век сямнаццаты, век дваццаты. 1989
Век семнадцатый, век двадцатый. 1989
Seventeenth century, twentieth century. 1989

Восеньскі прыпар. 1985
Осенняя страда. 1985
Autumn Harvest. 1985

Хлеб-соль. 1980
Хлеб-соль. 1980
Bread and Salt. 1980

На смальявіцкіх пагорках вясна. 1984
На смолевичских холмах весна. 1984
On Smaliavichy Hills. Spring. 1984

Хлеб. 1982
Хлеб. 1982
Bread. 1982

Партрэт барца Н. Ваногеля. 1970
Портрет борца Н. Ваногеля. 1970
Portrait of N. Vanogel, the Fighter. 1970

Партрэт паэта Рыгора Барадуліна. 1986
Портрет поэта Рыгора Бородулина. 1986
Portrait of Ryhor Baradulin, the Poet. 1986

Адвечны рух. 1974
Вечное движение. 1974
Perpetual Motion. 1974

На начлезе. 1985
В ночном. 1985
In the Pasture. 1985

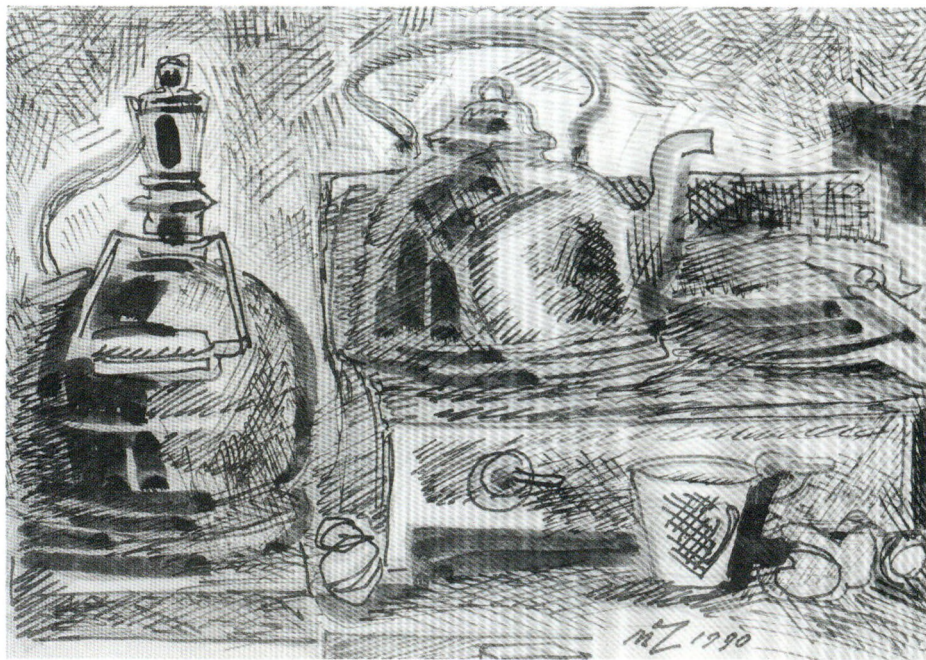
Пачатак вясны. 1986
Начало весны. 1986
Early Spring. 1986

У садзе. 1990

В саду. 1990

In the Garden. 1990

Дачны нацюрморт. 1990
Дачный натюрморт. 1990
Country still life. 1990

Роздум. 1987
Размышление. 1987
Philosophical thinking. 1987

Лагойскія пагоркі. 1991
Логойские холмы. 1991
Lahojks hills. 1991

Зіма сыходзіць. 1993

Зима уходит. 1993

Winter is Fading. 1993

Лагойшчына. 1991

Логойщина. 1991

Lahojsk Land. 1991

Подзвіг народа неўміручы. 1975
Подвиг народа бессмертен. 1975
The Feat of the People is Immortal. 1975

Поле. 1996
Поле. 1996
Field. 1996

Полымя войны. 1999
Пламя войны. 1999
Flames of the War. 1999

Спіс ілюстрацый
Список иллюстраций
List of illustrations

- 43 Курган Славы. 1969. *Палатно, алей*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Курган Славы. 1969. *Холст, масло*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Mound of Glory. 1969. *Oil on canvas*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 44 Плошча імя М.І. Калініна ў Мінску. 1967. *Папера, акварэль*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Площадь имени М.И. Калинина в Минске. 1967. *Бумага, акварель*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
M.I. Kalinin Square in Minsk. 1967. *Watercolor on paper*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 45 Плошча 8 Сакавіка. 1967. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Площадь 8 Марта. 1967. *Холст, масло*. Собрание семьи
8 March Square. 1967. *Oil on canvas*. The family's collection
- 46 Родны край. 1967. *Палатно, алей*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Родной край. 1967. *Холст, масло*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Native Land. 1967. *Oil on canvas*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 47 Мінскае возера. 1979. *Палатно, алей*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Минское озеро. 1979. *Холст, масло*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Minsk Lake. 1979. *Oil on canvas*. The National Art Museum of the Republic of Belarus

- 48 Эскіз дэкарацыі да оперы «Яўген Анегін» П. Чайкоўскага. 1960. Збор сям'і
Эскиз декорации к опере «Евгений Онегин» П. Чайковского. 1960. Собрание семьи
Scenery sketch for the opera "Eugene Onegin" by P. Tchaikovsky. 1960. The family's collection
- 49 Эскіз дэкарацыі да оперы «Вертэр» Ж. Маснэ. 1959. Збор сям'і
Эскиз декорации к опере «Вертер» Ж. Массне. 1959. Собрание семьи
Scenery sketch for the opera "Werther" by J. Massenet. 1959. The family's collection
- 50 Партрэт артыста балета Міхаіла Грышчанкі. 1970. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Портрет артиста балета Михаила Грищенко. 1970. *Холст, масло*. Собрание семьи
Portrait of ballet dancer Mikhail Gryshchanka. 1970. *Oil on canvas*. The family's collection
- 51 Партрэт Віктара Чарнабаева. 1968. *Палатно, алей*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Портрет Виктора Чернобаева. 1968. *Холст, масло*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Portrait of Viktor Charnabajeu. 1968. *Oil on canvas*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 52 Людміла і Святлана. 1968. *Палатно, тэмпера*. Збор сям'і
Людмила и Светлана. 1968. *Холст, темпера*. Собрание семьи
Lyudmila and Svyatlana. 1968. *Tempera on canvas*. The family's collection
- 53 Ля люстэрка. 1974. *Палатно, алей*. Збор сям'і
У зеркала. 1974. *Холст, масло*. Собрание семьи
At the Mirror. 1974. *Oil on canvas*. The family's collection
- 54 Партрэт былога чырвонагвардзейца І.П. Балтукова. 1967. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Портрет бывшего красногвардейца И.П. Балтукова. 1967. *Холст, масло*. Собрание семьи
Portrait of I.P. Baltukou, the Former Red Guard. 1967. *Oil on canvas*. The family's collection

- 55 За намі родная зямля. 1975. *Палатно, алей*. Збор сям'і
За нами родная земля. 1975. *Холст, масло*. Собрание семьи
Our Dear Land is Behind Us. 1975. *Oil on canvas*. The family's collection
- 56 Жнівень. 1994. *Палатно, алей*. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў
Август. 1994. *Холст, масло*. Национальный центр современных искусств
August. 1994. *Oil on canvas*. The National Center for Contemporary Arts
- 57 Працоўныя будні. 1973. *Палатно, алей*. Нацыянальны мастацкі музей
Рэспублікі Беларусь
Трудовые будни. 1973. *Холст, масло*. Национальный художественный музей
Республики Беларусь
Working days. 1973. *Oil on canvas*. The National Art Museum of the Republic of
Belarus
- 58 Иван ды Мар'я. 1974. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Иван да Мар'я. 1974. *Холст, масло*. Собрание семьи
Ivan and Marja. 1974. *Oil on canvas*. The family's collection
- 59 Да партызан. 1974. *Палатно, алей*. Збор сям'і
К партизанам. 1974. *Холст, масло*. Собрание семьи
To Partisans. 1974. *Oil on canvas*. The family's collection
- 60 Мінскае мора. 1969. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Минское море. 1969. *Холст, масло*. Собрание семьи
The Minsk Sea. 1969. *Oil on canvas*. The family's collection
- 61 Апаленае юнацтва. 1975. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Опаленная юность. 1975. *Холст, масло*. Собрание семьи
Youth Affected by the War. 1975. *Oil on canvas*. The family's collection
- 62 Лён. 1975. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Лен. 1975. *Холст, масло*. Собрание семьи
Linen. 1975. *Oil on canvas*. The family's collection
- 63 Свята ўраджаю. 1972. *Палатно, алей*. Фонд Беларускага саюза мастакоў
Праздник урожая. 1972. *Холст, масло*. Фонд Белорусского союза художников
Harvest Festival. 1972. *Oil on canvas*. Fund of the Belarusian Union of Artists

- 64 Мінск. Свіслач. Шэрань. 1960. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Минск. Свислочь. Иней. 1960. *Холст, масло*. Собрание семьи
Minsk. Svislach. Hoarfrost. 1960. *Oil on canvas*. The family's collection
- 65 Кінатэатр «Летні». 1970-я. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Кинотеатр «Летний». 1970-е. *Холст, масло*. Собрание семьи
The 'Letny' Cinema. 1970s. *Oil on canvas*. The family's collection
- 66—67 Працоўны семестр. 1975. *Палатно, алей*. Нацыянальны мастацкі музей
Рэспублікі Беларусь
Трудовой семестр. 1975. *Холст, масло*. Национальный художественный музей
Республики Беларусь
Labor Term. 1975. *Oil on canvas*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 68 Мінскія шляхі. 1982. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Минские дороги. 1982. *Холст, масло*. Собрание семьи
Minsk Roads. 1982. *Oil on canvas*. The family's collection
- 69 Возера. 1994. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Озеро. 1994. *Холст, масло*. Собрание семьи
Lake. 1994. *Oil on canvas*. The family's collection
- 70 Мой Мінск. 1989. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Мой Минск. 1989. *Холст, масло*. Собрание семьи
My Minsk. 1989. *Oil on canvas*. The family's collection
- 71 Век сямнаццаты, век дваццаты. 1989. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Век семнадцатый, век двадцатый. 1989. *Холст, масло*. Собрание семьи
Seventeenth century, twentieth century. 1989. *Oil on canvas*. The family's collection
- 72 Восенняя гарачая пара. 1985. *Палатно, алей*. Фонд Беларускага саюза
мастакоў
Осенняя страда. 1985. *Холст, масло*. Фонд Белорусского союза художников
Autumn Harvest. 1985. *Oil on canvas*. Fund of the Belarusian Union of Artists
- 73 Хлеб-соль. 1980. *Палатно, алей*. Прыватны збор
Хлеб-соль. 1980. *Холст, масло*. Частная коллекция
Bread and Salt. 1980. *Oil on canvas*. The private collection

- 74 На смалявіцкіх пагорках вясна. 1984. *Палатно, алей*. Фонд Беларускага саюза мастакоў
На смолевичских холмах весна. 1984. *Холст, масло*. Фонд Белорусского союза художников
On Smaliavichy Hills. Spring. 1984. *Oil on canvas*. Fund of the Belarusian Union of Artists
- 75 Хлеб. 1982. *Палатно, алей*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Хлеб. 1982. *Холст, масло*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Bread. 1982. *Oil on canvas*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 76 Партрэт барца Н. Ваногеля. 1970. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Портрет борца Н. Ваногеля. 1970. *Холст, масло*. Собрание семьи
Portrait of N. Vanogel, the Fighter. 1970. *Oil on canvas*. The family's collection
- 77 Партрэт паэта Рыгора Барадулiна. 1986. *Палатно, алей*. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў
Портрет поэта Рыгора Бородулина. 1986. *Холст, масло*. Национальный центр современных искусств
Portrait of Ryhor Baradulin, the Poet. 1986. *Oil on canvas*. The National Center for Contemporary Arts
- 78 Адвечны рух. 1974. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Вечное движение. 1974. *Холст, масло*. Собрание семьи
Perpetual Motion. 1974. *Oil on canvas*. The family's collection
- 79 На начлезе. 1985. *Палатно, алей*. Збор сям'і
В ночном. 1985. *Холст, масло*. Собрание семьи
In the Pasture. 1985. *Oil on canvas*. The family's collection
- 80 Пачатак вясны. 1986. *Палатно, алей*. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў
Начало весны. 1986. *Холст, масло*. Национальный центр современных искусств
Early Spring. 1986. *Oil on canvas*. The National Center for Contemporary Arts
- 81 У садзе. 1990. *ДВП, алей*. Збор сям'і
В саду. 1990. *ДВП, масло*. Собрание семьи
In the Garden. 1990. *Oil on fibreboard*. The family's collection

- 82 Дачны нацюрморт. 1990. *Папера, туш, пяро*. Збор сям'і
Дачный натюрморт. 1990. *Бумага, тушь, перо*. Собрание семьи
Country still life. 1990. *Paper, ink, pen*. The family's collection
- 83 Роздум. 1987. *Папера, туш, пяро, пэндзаль*. Збор сям'і
Размышление. 1987. *Бумага, тушь, перо, кисть*. Собрание семьи
Philosophical thinking. 1987. *Paper, ink, pen, brush*. The family's collection
- 84 Лагойскія пагоркі. 1991. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Логойские холмы. 1991. *Холст, масло*. Собрание семьи
Lahojsk hills. 1991. *Oil on canvas*. The family's collection
- 85 Зіма сыходзіць. 1993. *Папера, гуаш*. Збор сям'і
Зима уходит. 1993. *Бумага, гуашь*. Собрание семьи
Winter is Fading. 1993. *Gouache on paper*. The family's collection
- 86 Лагойшчына. 1991. *Палатно, алей*. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў
Логойщина. 1991. *Холст, масло*. Национальный центр современных искусств
Lahojsk Land. 1991. *Oil on canvas*. The National Center for Contemporary Arts
- 87 Подзвіг народа неўміручы. 1975. *Палатно, алей*. Збор сям'і
Подвиг народа бессмертен. 1975. *Холст, масло*. Собрание семьи
The Feat of the People is Immortal. 1975. *Oil on canvas*. The family's collection
- 88 Поле. 1996. *Палатно, алей*. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў
Поле. 1996. *Холст, масло*. Национальный центр современных искусств
Field. 1996. *Oil on canvas*. The National Center for Contemporary Arts
- 89 Полымя вайны. 1999. *Палатно, алей*. Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў
Пламя войны. 1999. *Холст, масло*. Национальный центр современных искусств
Flames of the War. 1999. *Oil on canvas*. The National Center for Contemporary Arts.

Выказваем шчырую ўдзячнасць за дапамогу ў падрыхтоўцы выдання дочкам Міхаіла Чэпіка — Валянціне (1955—2019), Людміле і Святлане, а таксама галоўным захавальнікам мастацкіх фондаў Беларускага саюза мастакоў — Кацярыне Пінчук і Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў — Наталлі Балашовай.

Навукова-папулярнае выданне
Славуція мастакі з Беларусі

МІХАІЛ ЧЭПІК
МИХАИЛ ЧЕПИК
МІКНАІЛ ШЕРІК

Складальнік **Усав** Надзея Міхайлаўна
На беларускай, рускай і англійскай мовах

Рэдактар *Т. Р. Мартыненка*
Пераклад на англійскую мову *С. А. Варапай*
Мастацкі рэдактар *Н. Р. Агародная*
Тэхнічны рэдактар *Ж. М. Бароўская*
Карэктар *Л. В. Пятроўская*

12+

Падпісана да друку 26.05.2021. Фармат 60×70 ¹/₁₆.

Папера мелаваная. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 3,9. Ул.-выд. арк. 4,8. Тыраж 500 экз. Заказ 3396.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларусь».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/4 ад 09.07.2013.

Пр. Пераможцаў, 11, 220004, Мінск, Рэспубліка Беларусь. <http://belarusbook.by>

Выдавецка-паліграфічнае прыватнае ўнітарнае прадпрыемства «Данарыт».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў №1/289 ад 17.04.2014.

Вул. Кастрычніцкая, 25, 220030, Мінск, Рэспубліка Беларусь.

ISBN 978-985-01-1425-9

9 789850 114259

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

І. ХРУЦКІ	Я. МАЙСЕЕНКА
В. ВАНЬКОВІЧ	Н. ВОРАНАЎ
В. БЯЛЫНІЦКІ-БІРУЛЯ	А. БАРХАТКОЎ
Я. ДРАЗДОВІЧ	Р. КУДРЭВІЧ
С. ЖУКОЎСКІ	Н. ОРДА
В. ЦВІРКА	А. МАЛІШЭЎСКІ
А. АСТАПОВІЧ	І. АХРЭМЧЫК
М. ФІЛПОВІЧ	У. КОЖУХ
П. МАСЛЕНІКАЎ	Г. ВАШЧАНКА
М. САВІЦКІ	Л. ЛЕЙТМАН
Я. КРУГЕР	Н. ХАДАСЕВІЧ-ЛЕЖЭ
А. КАШКУРЭВІЧ	І. РЭЙ
Л. АЛЬПЯРОВІЧ	П. СЕРГІЕВІЧ
А. ГАРАЎСКІ	Л. ХІДЭКЕЛЬ
І. БАСАЎ	К. ХАРАШЭВІЧ
У. СТЭЛЬМАШОНАК	У. СУЛКОЎСКІ
М. МІХАЛАП	М. ЧЭПІК
Ф. РУШЧЫЦ	
В. ЖОЛТАК	

Выдавецтва
«Беларусь»